

SZAKDOLGOZAT

Niederné Városi Éva

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Neveléstudományi Intézet

óvodapedagógus alapképzési szak

**HÁTRÁNYOS HELYZETŰ GYERMEKEK ÓVODAI
NEVELÉSE PÁRI TELEPÜLÉSEN**

Belső konzulens: Fináncz Judit PhD

egyetemi docens

Belső konzulens intézete/tanszéke:

Neveléstudományi Intézet/
Gyermeknevelési Tanszék

Készítette: Niederné Városi Éva

Kaposvár

2024

TARTALOM

1	Bevezetés	3
2	A hátrányos helyzet elméleti keretei	5
2.1	A hátrányos helyzet pedagógiai megközelítése	5
2.2	Törvényi háttér	5
2.3	A hátrányos helyzet háttere	7
2.4	Statisztikai adatok.....	9
2.5	Gyermekszegénység	10
2.6	Hátrányos helyzetű óvodás gyerekek és családok ellátásában résztvevő intézmények és feladataik ..	11
2.6.1	Óvoda	12
2.6.2	Önkormányzat	12
2.6.3	Család- és gyermekjóléti szolgálat	13
2.7	Felzárkóztató, hátránykompenzációs programok, gyakorlatok	14
2.7.1	Az óvodai integrációs program (IPR)	14
2.7.2	DIFER programcsomag	16
2.7.3	„Esélyteremtő óvoda” projekt	17
2.7.4	Örökbe Fogadok Egy Ovit Mozgalom	17
2.7.5	Gyermekút projekt	18
3	Pári községben és az óvodában megjelenő hátrányos helyzet empirikus vizsgálata	20
3.1	Pári község bemutatása.....	21
3.2	Az óvoda bemutatása.....	24
3.3	A hátrányos helyzet helyi megnyilvánulási formái	25
3.4	Pári községben tapasztalható hátrányok	26
3.5	Pári község Hátrány kompenzáló támogatásai, programjai	28
3.5.1	Pári község Helyi Esélyegyenlőségi Programjának (HEP) bemutatása	28
3.5.2	Magyar Falu Program.....	29
3.5.3	„Közös utakon” pályázat.....	30
3.6	A Pári óvodába járó gyermekeknél tapasztalható hátrányok	31
3.7	Pári óvoda hátrány csökkentő- esélyteremtő programjai, támogatásai	34
3.7.1	Az óvoda pedagógiai programja, hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek nevelése az óvodában	34

3.7.2	IPR	35
3.7.3	DIFER	36
3.7.4	Esélyteremtő óvoda	36
3.7.5	„Közös utakon”	37
3.7.6	Örökbe fogadok egy ovit mozgalom	38
3.7.7	Egyéb támogatóink.....	38
3.8	Esetleírás	38
4	Következtetések- Kutatási kérdések megválaszolása	42
5	Összegzés	45
6	Irodalomjegyzék	47
7	Mellékletek.....	51
7.1	1.Számú melléklet: Interjú.....	51
7.2	2.Számú melléklet: Nyilatkozatok	64
7.3	3. Számú melléklet:	66

1 BEVEZETÉS

Szakedolgozatom választott témája a Hátrányos helyzetű gyermekek a köznevelésben. Ezen belül is Pári község intézményein keresztül szeretném bemutatni a hátrányos helyzet helyi megnyilvánulási formáit. Ez a téma elég közel áll hozzám, mivel napi szinten találkozom ezekkel a gyerekekkel és családtagjaikkal, 15 éve élek ezen a településen és dolgozom a helyi óvodában.

Fontosnak tartom, hogy jobban megismerjem, mit is jelent az, hogy valaki hátrányos helyzetű, illetve halmozottan hátrányos helyzetű. Úgy gondolom, mint leendő pedagógus, tudnom kell, hogy milyen lehetőségeim és eszközeim vannak ezeknek a gyerekeknek a felzárkóztatásához. Ismernem kell azokat a módszereket, amelyekkel a gyermek érdekeinek védelmében lépéseket tehetek, jogainak és képességeinek maximális kiaknázásához. Tudnom kell, hogy az intézmény kapcsolatrendszerében, milyen kompetenciái vannak a hátrányos helyzetű családoknak, és hogyan támogathatom őket, hogy éljenek lehetőségeikkel.

A dolgozatom során a szakirodalom feldolgozása mellett a következő kutatási módszereket alkalmaztam: interjúk, megfigyelés, esetleírás. Óvodapedagógusokkal, szociális szakemberrel, a család-és gyermekvédelmi szolgálat szakemberével, a fenntartó képviselőjével, vettem fel a kapcsolatot az információk összegyűjtése érdekében. Az interjúk elemzése mellett dokumentumelemzést is végeztem az intézményi dokumentumokat, a gyermekeket érintő óvodai dokumentációt és esetjelzőket feldolgozva.

Az vizsgálatom során választ keresek a következő kérdésekre:

1. Mi jellemzi a hátrányos, és halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek családjainak a szociokulturális hátterét?
2. Milyen kapcsolattartási formát alkalmaznak az óvodában a szülővel való kommunikáció során, és mi jellemzi a szülővel való együttműködést?
3. Milyen nehézségeik vannak a hátrányos helyzetű, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyerekeknek óvodába kerülésekor, illetve az óvodában töltött éveik alatt?
4. Ezeket a problémákat, hogyan tudják megoldani óvodai keretek között?
5. Milyen külső segítséget vehet igénybe a gyerekek felzárkóztatásához az óvodapedagógus?
6. Milyen pályázatok és programok vannak, amikkel a gyermekeket, családjaikat támogatni tudják?
7. Milyen esélyük van ezeknek a családoknak kitörni a hátrányos helyzetből?

A dolgozatom első részében a szakirodalmak segítségével feltérképezem a hátrányos helyzet fogalmát gyermekvédelmi-, szociológiai és pedagógiai szempontból. A hátrányos helyzetű gyermekek és családok speciális szükségleteit, jogszabályi háttérrel, felelős intézményeket, és feladataikat mutatom be. A továbbiakban bemutatom Pári községet és az óvodát, majd a hátrányos helyzet helyi megnyilvánulási formáit. Az összegzésben rávilágítok az óvoda és az óvodapedagógus szerepére a hátrányos helyzetű gyermek esélyegyenlőségének megteremtésében.

Bízom benne, hogy a szakdolgozatom készítése során szerzett tudást, információkat, és tapasztalatok leendő pedagógusi pályámon segítségemre lesznek, illetve kamatoztatni is tudom majd őket. Remélem, mint óvodapedagógus segíthetek majd ezeknek a gyerekeknek a felzárkóztatásában és növelhetem esélyeiket a sikeres életre.

2 A HÁTRÁNYOS HELYZET ELMÉLETI KERETEI

2.1 A HÁTRÁNYOS HELYZET PEDAGÓGIAI MEGKÖZELÍTÉSE

A hátrányos helyzet fogalmával már az 1960-as években találkozhattunk. Akkor a paraszt és munkáscsaládok gyerekeire alkalmazták ezt a megnevezést, akik a korszerűtlen falusi iskolákból hátránnyal kerültek a felsőfokú intézményekbe. Ezek a hátrányok elsősorban már a felvételi versenyvizsga feladatoknál mutatkoztak meg a paraszt, munkáscsaládok gyerekei lemaradtak a jobb társadalmi helyzetű kortársaikkal szemben. A hátrányos helyzet sohasem volt egy egyértelműen, jól megragadható kritériumokkal tudományosan meghatározott fogalom, inkább egy gyűjtőfogalom. A hátrányos helyzet pedagógiai vonatkozásban a sikeres iskolai előrehaladás szempontjából fogalmazza meg a gyermek kedvezőtlen pozícióját a többiekhez viszonyítva. ¹

Pedagógiai szempontból hátrányos helyzetű gyermek az, aki valamilyen okból hátrányokkal indul. A pedagógus feladata ebben az esetben a hátrány okának felderítése, a gyermek felzárkóztatása. Ez megfelelő módszereket kíván. ²

2.2 TÖRVÉNYI HÁTTÉR

Korábban a hátrányos helyzet fogalmát a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 121.§-ban határozták meg. ³

Jelenleg a 2013.évi XXXI. törvény a szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények Magyar Egyszerűsítési Programmal összefüggő módosításáról, valamint egyéb törvények módosításáról 45 § -ban a Gyermekvédelmitörvény VIII. fejezetének 67/A. §-ban olvashatjuk a következőket: „A Hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzet megállapítása

67/A. § (1) Hátrányos helyzetű az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll:

a) a szülő vagy a családba fogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, ha a gyermeket együtt nevelő mindkét szülőről, a gyermeket egyedül nevelő szülőről vagy a családba fogadó gyámról-

¹ Papp János: A hátrányos helyzet értelmezése. *Educatio* 1997/1. szám Hátrányos helyzet [online] [2024.01.07.]
Forrás: <https://epa.oszk.hu/01500/01551/00011/pdf/209.pdf>

² Bábosik István- Mezei Gyula: *Neveléstan*, Telosz Kiadó, Budapest, 2005, p 194.

³ 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról - Törvények és országgyűlési határozatok, (jogtar.hu) [online] [2024. 02. 18.] Forrás: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300079.TV>

önkéntes nyilatkozat alapján- megállapítható, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor legfeljebb alapfokú iskolai végzettséggel rendelkezik,

b) a szülő vagy a családba fogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, ha a gyermeket nevelő szülők bármelyikéről vagy a családba fogadó gyámról megállapítható, hogy rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény igénylésekor az Szt. 33 §- a szerinti aktív korúak ellátására jogosult vagy a rendszer gyermekvédelmi kedvezmény igénylésének időpontját megelőző 16 hónapon belül legalább 12hónapig álláskeresőként nyilvántartott személy,

c) a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei, ha megállapítható, hogy a gyermek a településre vonatkozó integrált városfejlesztési stratégiában szegregátumnak nyilvánított lakókörnyezetben vagy félkomfortos, komfort nélküli vagy szükséglakásban, illetve olyan lakáskörülmények között él, ahol korlátozottan biztosítottak az egészséges fejlődéshez szükséges feltételek.

(2) Halmozottan hátrányos helyzetű

a) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés a) - c) pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll,

b) a nevelésbe vett gyermek,

c) az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.

(3) A gyámhatóság a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság elbírálásával egyidejűleg kérelem- külön döntésben, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultsággal egyező időtartamra- megállapítja a gyermek, nagykorúvá vált gyermek hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetének fennállását.

(4) A hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzet fennállásának megállapítása a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultság megállapítását követően is kérelmezhető. Ebben az esetben az (1) bekezdésben meghatározott feltételek fennállását a kérelem benyújtásának időpontjára vonatkozólag kell vizsgálni, valamint a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet benyújtásának napjától a fennálló rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény időtartamára állapítható meg.”⁴

⁴ 2013.évi XXVII. törvény a szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények Magyar Egyszerűsítési Programmal összefüggő módosításáról, valamint egyéb törvények módosításáról (jogtar.hu) [online] [2024.03.16.] Forrás: [2013. évi XXVII. törvény a szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények Magyar Egyszerűsítési Programmal összefüggő módosításáról, valamint egyéb törvények módosításáról - Törvények és országgyűlési határozatok \(jogtar.hu\)](#)

Az 1997. évi XXXI. törvény gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény határozza meg azokat az alapvető szabályokat, amelyek szerint az állam, az önkormányzatok, és a gyermekek védelmét ellátó jogi és természetes személyek, szervezetek meghatározott ellátásokkal és intézkedésekkel nyújtsanak a gyermekek törvénybe foglalt jogainak, érdekeiknek érvényesítéséhez, a szülői köteleességek teljesítéséhez, illetve a gyermekek veszélyeztettségének megelőzéséről és megszüntetéséről, valamint a gyermekvédelmi gondoskodásból kikerült nagykorú fiatal társadalmi beilleszkedéséről. Meghatározza, hogy a hátrányos, és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek és családjaik milyen juttatásokra, szolgáltatásokra gyermekvédelmi szakellátásokra jogosultak.⁵

A törvényi háttér alapján a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) következőképp definiálja a hátrányos helyzet és halmozottan hátrányos helyzet fogalmát. „Hátrányos helyzetű (HH) az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek, nagykorúvá vált gyermek, fiatal felnőtt, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll: a szülő vagy, a családba fogadó gyám alacsony iskolai végzettséggel rendelkezik, alacsony foglalkoztatottságú, vagy a gyermek elégtelen lakókörnyezetben, lakáskörülmények között élő gyermek vagy fiatal felnőtt. Halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) az, aki esetében a HH-ként meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll, továbbá a családjából kiemelt, szakellátást nyújtó intézményekben elhelyezett, nevelésbe vett gyermek, valamint az utógondozói ellátásban részesülő, tanulói, hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt.”⁶

2.3 A HÁTRÁNYOS HELYZET HÁTTERE

Papp János megfogalmazásában „a hátrányos helyzet egy sokkarú polip”. A gyerekek helyzetére vetítve a hátrányos helyzet jellemző megnyilvánulásai a következők lehetnek:

1. alacsony jövedelem
2. egészségtelen, rosszul felszerelt lakáskörülmények
3. szülők alacsony iskolai végzettsége
4. deviáns mikrokörnyezet szocializációs ártalmi
5. család hiány

⁵1997. évi XXXI. törvény gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény. (jogtar.hu) [online] [2024.03.16.] Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700031.TV&searchUrl=/gyorske-reso?keyword%3D1997.%25C3%25A9viXXXI.%2520t%25C3%25B6rv%25C3%25A9ny>

⁶KSH: A szegénység valamennyi formájának felszámolása mindenhol, Hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek [online] [2024.02.28.] Forrás: <https://www.ksh.hu/sdg/1-22-sdg-1.html>

6. beteg vagy korlátozott képességű szülők, akik fizikailag nem képesek megfelelő ellátást, gondozást biztosítani gyermekeiknek.⁷

Bábosik István – Mezei Gyula Neveléstan könyvében olvashatjuk, „hogy hátrányos helyzetű gyermek az, aki valamilyen oknál fogva hátrányokkal indul.” Négy forrást különítenek el, mint a hátrányos helyzet kiváltó okát:

1. Anyagi okból eredő hátrányos helyzet: önhibájukból, vagy önhibájukon kívül kerül a család nehéz anyagi helyzetbe. A létminimum alatt keresnek, esetleg rövidebb- hosszabb időre munkanélküliek lesznek a szülők.
2. A család életmódja, mint a hátrányos helyzet forrása: a szülői környezet okozza a gyermek hátrányait. Itt két csoportról beszélhetünk:
 - A szülők megfelelő anyagi körülményekkel rendelkeznek a gyermek neveléséhez, de inkább saját magukkal, karrierjükkel foglalkoznak, és közben elhanyagolják gyermekükkel való törődést. Ez a törődéshiány érzelmszegénységhez vezet, és gátolja a gyermek egészséges fejlődését.
 - A másik csoportban a szülők életmódja kelt negatív hatást a gyermekben, például: alkoholistá életmódot folytatnak a szülő/k, napi szintű brutális veszekedések, gyakori partner váltás, a gyermek mind inkább feleslegessé válik. Itt már nem csak hátrányos helyzetről, hanem a gyermek veszélyeztetett helyzetéről is beszélünk.
3. Másság szerepe a hátrányos helyzetben: a nemzeti kisebbségekhez vagy más etnikumhoz tartozó gyermekek is kerülhetnek hátrányos helyzetbe. Különösen igaz ez a roma származású gyermekekre, megjelenésük, magatartásuk sokszor vált ki visszatetszést nemcsak a gyermekekben, hanem azok szüleibe is.
4. A kortárs csoportok negatív hatása: a hátrányos helyzet kialakulásában nagy szerepe van a kortárs csoportok hatásának, ez különösen azoknál a gyerekeknél fordul elő, ahol nem nyújt kellő biztonságot a családi háttér. Ezek a csoportok, bandák véletlenül verődnek össze, unalmukat akarják elűzni, valami különleges érdekességre vágynak. Olyan tetteket hajtanak végre, amelyekkel ártanak a társadalomnak, rontják önmaguk erkölcsi arculatát. Ez bűnözéshez, különböző élvezeti cikkek (ital, drog, cigaretta) használatához vezethet.

⁷ Papp János: A hátrányos helyzet értelmezése. *Educatio* 1997/1. szám Hátrányos helyzet [online] [2024.02.18.]
Forrás: <https://epa.oszk.hu/01500/01551/00011/pdf/209.pdf>

A pedagógia feladata ezeket az okokat felderíteni, és a gyermeket felzárkóztatni, ez plusz munkát és megfelelő módszereket kíván. Ez a pedagógustól sok energiát, körültekintést, tapintatot igényel.⁸

2.4 STATISZTIKAI ADATOK

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatai alapján 2017- 2022 között Magyarországon és Tolna Vármegyében a megállapított hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma csökkenő tendenciát mutat (1. táblázat).

Év	Megállapítottan hátrányos helyzetű		Megállapítottan halmozottan hátrányos helyzetű	
	Magyarország	Tolna Vármegye	Magyarország	Tolna Vármegye
2017	106174	3409	111436	2028
2018	102858	3322	99246	1671
2019	95503	3182	92137	1544
2020	92063	3212	85763	1362
2021	98880	3435	89200	1309
2022	84152	2963	76581	1216

1. táblázat: Megállapított hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma Magyarországon, és Tolna Vármegyében 2017- 2022 között, Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés⁹

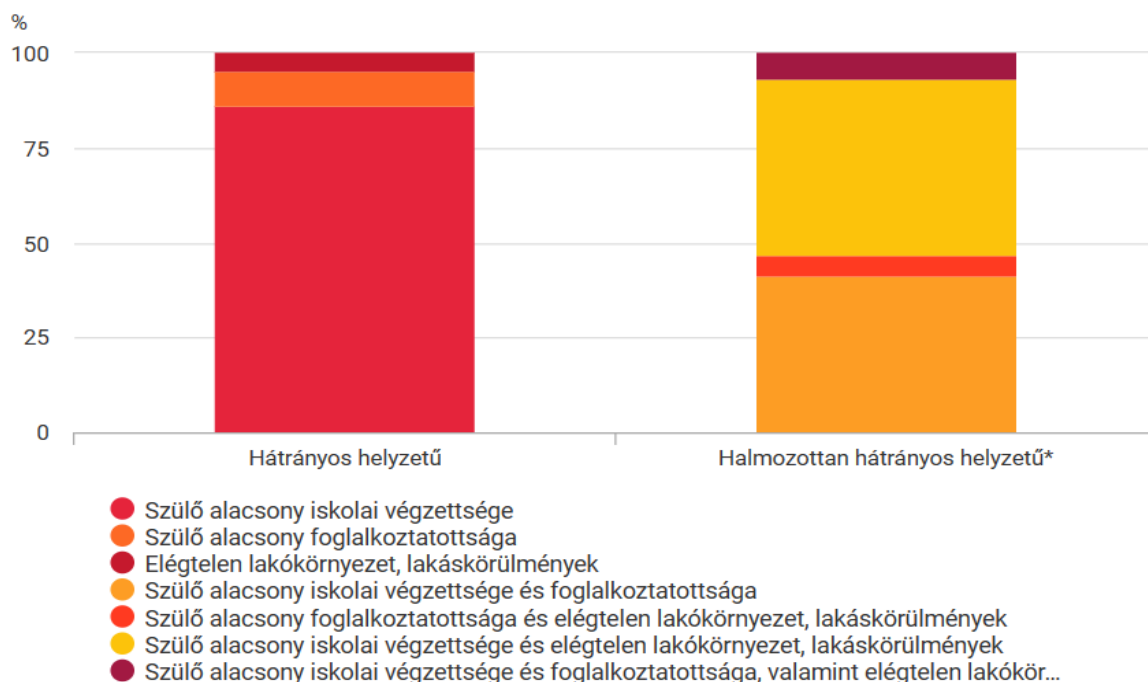
Ezek az adatok a csökkenő tendencia ellenére is nagyon elszomorítóak, ezért is tartom nagyon fontosnak, hogy minden lehetőséget és eszközt felhasználjunk, hogy ezeknek a gyerekeknek a hátrányaikat csökkentsük, esélyt teremtsünk a felzárkózásban.

A KSH 2020- as kimutatása alapján képet kapunk arról, hogy a megállapított hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek családjaikban a legnagyobb problémát a szülők alacsony iskolai végzettsége, ebből kifolyólag az alacsony foglalkoztatottság, és az elégtelen lakókörülmények jelentik. (1.ábra).

⁸ Bábosik István- Mezei Gyula: Neveléstan, Telosz Kiadó, Budapest, 2005, p 194.-197.

⁹ KSH: 25.1.1.13. Megállapítottan hátrányos helyzetűek és halmozottan hátrányos helyzetűek, december 31. [online] [2024.02.28.] Forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0056.html

A megállapított hátrányos helyzetű (HH) és halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) gyermekek és fiatal felnőttek megoszlása minősítési okok szerint, 2020

1. ábra: A megállapított hátrányos, és halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek és fiatal felnőttek megoszlása minősítési okok szerint, 2020¹⁰

2.5 GYERMEKSZEGÉNYSÉG

Fontosnak tartom a gyermekszegénységet is megemlíteni, hiszen a hátrányos helyzethez szorosan kapcsolódik. A gyermekszegénység nem választható el a családok szegénységétől.¹¹

Sok gyermek olyan családban nevelkedik, ahol egyáltalán nincs aktív kereső. Ezeknek a családoknak egy negyede kizárólag szociális transzfer jövedelmekből él. A gyerekek számára ez nagyon kedvezőtlenül hat a sikeres szocializáció szempontjából, hiszen nem találkoznak otthon a rendszeres munkával rendelkező felnőtt mintájával. A gyermekek olyan függőségi helyzetbe nő bele, ahol a rendszeres ellátásba részesülő felnőtt kiszolgáltatott helyzetben van. Ez a

¹⁰Forrás: KSH: A szegénység valamennyi formájának felszámolása mindenhol, Hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek [online] [2024.02.28.] Forrás: <https://www.ksh.hu/sdg/1-22-sdg-1.html>

¹¹ Bauer Zsófia, Fekete Attila, Husz Ildikó, Kiss Márta, Perpék Éva, Vastagh Zoltán, Zeller Eszter: Gyerekesélyek A Végeken 1. Tanulmányok a leghátrányosabb helyzetű kistérségek gyermekeinek életkörülményeiről, Budapest, 2016. [online] [2024.03.07] Forrás: https://gyerekesely.tk.hu/uploads/files/Gyerekeselyek_a_vegeken_I_.pdf

helyzet kimondottan veszélyes lehet a tizenévesek fiatal felnőttek számára, akiknek a közel jövőben lenne feladata a munkaerő piacra való beilleszkedés.¹²

Az Eurofound, az Európai Unió kutatási ügynökségének tanulmányából megtudhatjuk, hogy 2015 és 2022 között ingadozóan változott a gyermekszegénység aránya az EU- ban. 2022-re az EU területén élő gyerekek majd egynegyedét érinti a szegénység, vagy a társadalmi kirekesztés veszélye. Magyarországon 2020 óta valamelyest javult a helyzet, viszont még mindig számos területen súlyos problémák vannak. Hazánk a harmadik helyen áll azon gyerekek arányában, akik tankötelezettségi idő előtt kiesnek az oktatásból (a vizsgálat nem a mostani kiskorúakat vizsgálta, hanem a 18- 24 év közöttieket). 2021- ben az EU- ban Magyarországon volt a lakhatási költségek kifizetési problémájával szembesülő gyerekes családok aránya a legmagasabb. A szegénységi kockázatoknak kitett gyermeket nevelő magyar családok messze az uniós rangsor végén vannak.¹³

2.6 HÁTRÁNYOS HELYZETŰ ÓVODÁS GYEREKEK ÉS CSALÁDOK ELLÁTÁSÁBAN RÉSZTVEVŐ INTÉZMÉNYEK ÉS FELADATAIK

A hátrányos helyzet különböző szempontból való megközelítése megmutatja, hogy a prevenció nem csak nevelési feladat és nem csak a nevelési- oktatási intézmények kompetensek benne.¹⁴ A gyermekjólét és gyermekvédelem komplex rendszere is kínál többféle beavatkozási lehetőséget a nehéz sorsú gyermekek esélyeinek növelésére, hátrányainak kompenzálására, a társadalmi integrációjuk elősegítésére. Fontos a gyerekkori hátrányok feltárása, minél gyorsabb leküzdése a későbbi sikeres boldogulás szempontjából.¹⁵

¹² Darvas Ágnes-Tausz Katalin A GYERMEKEK SZEGÉNYSÉGE. A gyermekszegénység vizsgálati módszerei Szociológiai Szemle 2002/ [online] [2024.03.03.] Forrás: <https://docplayer.hu/16340750-Szociologiai-szemle-2002-4-95-120-darvas-agnes-tausz-katalin-a-gyermekek-szegenysege-a-gyermekszegenyseg-vizsgalati-modszerei.html>

¹³ Daniel Molinuevo, Michele Consolini:: Guaranteeing access to services for children in the EU, [online] [2024.03.27] Forrás: <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2023/guaranteeing-access-services-children-eu>

¹⁴ Várnagy Elemér – Várnagy Péter: A hátrányos helyzet pedagógiája, Corvinus Kiadó, Budapest, 2003, p 13.

¹⁵ KSH: A szegénység valamennyi formájának felszámolása mindenhol, Hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek [online] [2024.02.28.] Forrás: <https://www.ksh.hu/sdg/1-22-sdg-1.html>

2.6.1 Óvoda

Az óvoda a köznevelési rendszeren belül az Óvodai nevelés országos alapprogramjában leírtak szerint nevelő intézmény.¹⁶ Nemcsak a gyermekek nappali felügyelete a feladata, hanem a hátrányos helyzetű családok gyermekeinek szocializációjában, a nők munkaerőpiacra való visszatérésében is fontos szerepet játszik. Az óvodai nevelés biztosítása az önkormányzatok feladata, ez lehet az önkormányzat saját intézményében, más intézménnyel létre hozott feladatellátási szerződés alapján, más önkormányzatokkal létrehozott társulásban, illetve nem önkormányzati fenntartóval kötött köznevelés szerződés alapján.¹⁷

Az óvoda legfőbb célja a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek életében a hátrányainak csökkentése, hogy egyenlő eséllyel kudarc mentesen tudják megkezdni az iskolát.

A legfőbb hátránycsökkentő feladatai:

- a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek korai óvodakezdésének támogatása
- a rendszeres óvodába járásra való ösztönzés élményt adó tevékenységek
- egyéni bánásmód és fejlesztést nyújtó pozitív attitűd, családi környezet folyamatos biztosítása,
- olyan nevelés, amely a gyerekek számára a legoptimálisabban biztosítja képességeik kibontakoztatását¹⁸

2.6.2 Önkormányzat

Az önkormányzatok képviselői (polgármester, jegyző) felelősek:

- a helyi esélyegyenlőségi programok megalkotásáért, annak nyomon követéséért,
- a településen élő gyermekek hátrányainak felszámolásáért
- munkáltatóként az önkormányzati intézményvezetők szakmai munkájáért.

A területi szegregációk csökkentése, lakhelyváltogatás támogatásával, a rossz állapotú természetes és mesterséges környezet helyreállításával. Közösségi szociális terek kialakítása a

¹⁶ 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról, [online], [2024.03.28.] Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>

¹⁷ KSH: Óvoda a köznevelés első színtere, [online] [2024.03.04] Forrás:

<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/ovoda/1920/index.html#footnote-1>

¹⁸ Petráné Képes Gizella: „Az óvoda esélynövelő szerepe a hátrányos helyzetű gyermekek óvodai nevelésében, Kisgyermekkori nevelés támogatása EFOP 3.1.14 2015 [online] [2024.02.28] Forrás: <https://docplayer.hu/31697443-Az-ovoda-eselynovelo-szerepe-a-hatranys-helyzetu-gyermekek-ovodai-neveleseben.html>

kultúra közvetítésére, és a digitális hátrányok leküzdésére. Az önkormányzatoknak feladata a gyermekvédelem helyi ellátórendszerének kiépítése, működtetése.¹⁹

2.6.3 Család- és gyermekjóléti szolgálat

2016 óta a családsegítés csak a gyermekjóléti szolgáltatással együtt, közös szervezeti és szakmai egységben működik. A családsegítő feladatai a szociális és mentálhigiénés problémák, egyéb krízis helyzetek miatt segítségre szoruló családoknak, személyeknek támaszt nyújtani, életvezetési képességek megőrzésében. Ezek a szolgáltatások lehetnek:

- tanácsadás, szociális, mentálhigiénés
- anyagi nehézségekkel küzdők számára pénzügyi, természetbeni ellátás, szociális szolgáltatások való hozzásegítés
- családgondozás, a családon belüli működési zavarok megoldásának segítése
- családterápia.

A családgondozó elé tárt probléma lehet a család önkéntes megkeresése vagy a jelzőrendszer valamely tagja (óvoda, védőnő, iskola, rendőrség stb.) által küldött értesítés, esetleg névtelen bejelentés alapján.²⁰ A gyermekvédelmi jelzőrendszer a gyermekjóléti szolgálat által működtetett együttműködési rendszer. Célja a gyermek családban való nevelésének elősegítése, a veszélyeztetettség megelőzése, illetve megszüntetése. A jelzőrendszer működtetése állami és önkormányzati feladat. A jelzővédelmi rendszer tagjai kötelesek az együttműködésre, kötelesek egymást kölcsönösen tájékoztatni.

A gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai:

- egészségügyi ellátórendszer: védőnő, gyermekorvos
- személyes gondoskodást nyújtó szolgáltatók: családsegítő szolgálat, családsegítő központ,
- közoktatási intézmények: nevelési- oktatási intézmény, nevelési tanácsadó
- rendőrség, ügyészség, bíróság
- pártfogó felügyelői szolgálat
- javítóintézet, gyermekjogi képviselő
- fővárosi és megyei kormányhivatal

¹⁹ Dr. Makkos Nándor, Az önkormányzatok gyermekek esélyteremtésével kapcsolatos felelősségéről [online] [2024.02.28] Forrás: [Az önkormányzatok gyermekek esélyteremtésével kapcsolatos felelősségéről \(jegyző.hu\)](https://www.parlament.hu/docu-ments/10181/595001/Infojegyzet_2016_55_csaladsegites.pdf)

²⁰ Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság Képviselői Információs Szolgálat, infogyjzet, 2016/55. Családsegítés, [online] [2024.02.28] Forrás: https://www.parlament.hu/docu-ments/10181/595001/Infojegyzet_2016_55_csaladsegites.pdf

- állampolgárok.

Az 1997. évi XXXI. törvény a gyermek védelméről és a gyámügyi igazgatásról azt olvashatjuk, hogy a gyermeknek joga van, hogy segítséget kapjon a családjában való nevelkedéshez, személyiségének kibontakoztatásához, a társadalomba való beilleszkedéshez, a fejlődését veszélyeztető helyzetek elhárításához. Az állam csak végső eszközként teszi lehetővé a gyermek családból való kiemelését, de ebben a helyzetben is kiemelt feladatának tartja a családba történő visszagondozást.²¹

2.7 FELZÁRKÓZTATÓ, HÁTRÁNYKOMPENZÁCIÓS PROGRAMOK, GYAKORLATOK

Az előzőekben leírtak szerint elmondhatjuk, hogy a hátrányos helyzetűnek tekinthetjük azokat az egyéneket, csoportokat területi egységeket, amelyek szociális, gazdasági helyzete az országos átlaghoz képest rosszabb. A hátrányos helyzet javítását támogató programok segítik, az oktatás és a munkaerőpiac, és a terület fejlesztés területén.²²

2.7.1 Az óvodai integrációs program (IPR)

Az IPR célja a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekhez és a családjaikhoz igazított óvodai nevelés. A programnak köszönhetően olyan óvodai együttműködések alakítottak ki különböző szolgálatokkal, amelyek a szülőket támogatják, erőforrást jelentenek számukra, illetve a gyerekeknek szolgáltatást biztosítanak.²³

A programnak a következő nyolc területen kell megvalósulni:²⁴

1. Új szervezési feladatok: a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek beíratásának támogatása, integrációs gyermekcsoport alakítása. A gyerekek hiányzásainak a

²¹ Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság Képviselői Információs Szolgálat, infojegyzet, 2017/27. Gyermekvédelmi jelzőrendszer[online] [2024.02.28] Forrás: https://www.parlament.hu/documents/10181/1202209/Infojegyzet_2017_27_gyermekvedelmi+jelzorendszer.pdf/104dd04a-dca3-47bc-944e-bfb07067676f

²² Fináncz J.: - Petőné Csima M.: A Dél-Dunántúl régió szociológiai leírása, különös tekintettel a hátrányos helyzetre és az általános iskolás korosztályra In: Domokos Á. – Gombos P.(szerk.): A megújulás útjai I. A KIP-módszer háttere és elterjesztése a Dél-Dunántúl Régióban. Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, Kaposvár, 2015, p 17.

²³ 1. sz. melléklet Integrációs Program: Az óvodai integrációs program jellemzői: 5.p [2024.03.02] Forrás: https://szantoiovi.hu/wp-content/uploads/2017/02/1_melleklet_INTEGRACIOS_15.pdf

²⁴ Pálfi Sándor: A hátrányos helyzetű gyermekek nevelésének innovációja az óvodai IPR segítségével [online] [2024.03.02] Forrás: <https://docplayer.hu/3364916-Palfi-sandor-1-a-hatranys-helyzetu-gyermekek-nevelesenek-innovacioja-az-ovodai-ipr-segitsegevel.html>

minimálisra csökkentése. A szülők munkába állását lehetővé tevő nyitvatartás kialakítása.

2. A nevelőtestület együttműködése: Esetmegbeszélések beépítése a nevelőmunkába. Hospitálások szervezése az egymástól tanulás érdekében óvodán kívül és belül. Belső képzések szervezése.
3. Az óvodapedagógia néhány területét kiemelten kell alkalmazni: Az óvodába íratáskor komplex állapotfelmérést kell végezni, ami a fejlesztésnek a kiindulópontja, és a pedagógus is fel tud mérni. Anyanyelvi nevelés terén a szókincs, beszédértés, észlelés fejlődésének elősegítése, szükség esetén logopédia fejlesztés az óvodában. Az érzelmi nevelés, szocializáció területén az intézményes nevelésbe való beilleszkedés elősegítése. Egészséges életmódra nevelésben az egészségtudat kialakítása. A társadalmi érzékenység tudatos fejlesztésében a befogadás, tolerancia és együttélés tartalmi beépítését kell megvalósítani. A korszerű óvodapedagógiai módszerek közül azok legyenek előtérben, amelyek a gyermekek kezdeményezéseire támaszkodnak, a differenciálás kooperatív technikák, mozgás a zene felhasználása.
4. A gyermekvédelemmel, az egészségügyi ellátással, szociális segítségnyújtással kapcsolatos munkában: egészségügyi szűrővizsgálatok elvégzése, szülők számára gyermekorvosi, védőnői tanácsadás biztosítása. A gyermekjóléti szolgálatokkal való együttműködés.
5. Együttműködések kialakítása az óvodán kívüli civil szervezetekkel: hatékony együttműködés kialakítása a gyermekjóléti, családsegítő szolgálattal, valamint a védőnővel való folyamatos kapcsolattartás. Fontos a családokkal való jó kapcsolat kialakítása.
6. Az óvoda- iskola átmenet támogatása: A hátrányos, halmozottan hátrányos gyermekek támogatása az iskolaérettség elérését támogató pedagógiai munka tervezése. Óvoda- iskola átmenetet segítő program kidolgozása. A gyermek fejlődésének után követése.
7. A szülőkkel való kapcsolattartás, együttműködés biztosítása: Személyes kapcsolat kialakítása minden szülővel, rendszeres napi vagy heti tájékoztatás a szülőknek a gyermekük fejlődéséről. Szülőkkel közös programok, rendezvények szervezése.
8. Az intézményi önértékelés és eredményesség biztosítása: rendszeres intézményi önértékelés készítése. Az IPR Eredményességi indikátorok teljesülésének ellenőrzése, elemzése. A DIFFER teszt alkalmazásával a gyermekek fejlődésének nyomon követése.

Az IPR-nek köszönhetően sok hátrányos, halmozottan hátrányos gyermeknek és családjainak lehetett olyan élményekben, programokban, utazásokban részük, amiket saját,

önerőből nem tudtak volna megvalósítani. A pályázati finanszírozása 2015- ben lezárult, de sok óvoda az IPR elemét beépítette a pedagógiai programjába.

2.7.2 DIFER programcsomag²⁵

A sikeres iskolakezdésben fontos szerepet játszik, hogy a gyermek az iskolai tanuláshoz szükséges készségek elsajátításában hol tart. Van-e elemi számfogalma? Az írástanulás megkezdéséhez megvannak- e már az idegrendszeri, finommotorikai feltételek? Hol tart az anyanyelvi fejlődésben?

Az iskola megkezdésekor a gyerekek egy részénél a készségek fejlettsége csak 4- 5 éves szintjének felel meg. Ezt a lemaradást az iskola nem tudja behozni, a hátránnyal induló tanulók leszakadnak már az iskola első éveiben. A sikeres iskola kezdés a gyerekek jövőjét életre szólóan meghatározza. Ezért fontos, hogy az első iskolai tapasztalatok sikeresek legyenek, az iskolai tanulás örömet jelentsen a gyermeknek. A kudarcok miatt a gyermeknek nem lesz késztetése az iskolai tanulásra, ez pedig gátolja a fejlődését. ezért is fontos nagy figyelmet fordítani az óvodás gyerekek készségfejlődésére és fejlesztésére, az óvoda- iskola átmenetre.

Nagy József vezetésével már a hetvenes években foglalkoztak a készségek és képességek kutatásával. E kutatások eredményeként született meg a PREFER tesztrendszer 4-7 éves gyermekek számára. A PREFER- tesztrendszer továbbfejlesztéseként jött létre a DIFER Programcsomag 4- 8 éves gyerekek számára. A DIFER csomagban szereplő tesztek diagnosztikus képet nyújtanak a készségek fejlettségéről. Ennek köszönhetően tudhatjuk meg, hogy a gyermek mely készségeket sajátította már el és milyen fejlesztési teendők vannak még hátra. A DIFER hét elemi alapkészség fejlesztését segíti elő: írásmozgás- koordináció, beszédhanghálás, relációs szókinccs, elemi számolási készség, tapasztalati következtetés, tapasztalati összefüggés- megértés és a szocialitás. A tesztek mellé kidolgozták a gyerekek egyéni fejlődésének nyomon követésére szolgáló füzetet a Fejlődési mutató füzetet.

Egy kétéves óvodai kísérlettel is sikerült bizonyítani, hogy a gyerekek hátrányos helyzetéből adódó készségmaradást jelentős mértékben tudták csökkenteni az óvodai játékos készségfejlesztéssel ezáltal pedig megteremtődtek a sikeres iskolakezdés feltételei.

²⁵ Józsa Krisztián – Zentai Gabriella: Hátrányos helyzetű óvodások játékos fejlesztése a DIFER Programcsomag alapján: Új Pedagógiai Szemle 2009. [online] [2024.03.02.] Forrás: https://ofi.oh.gov.hu/hatranynos-helyzetu-ovodasok-jatekos-fejlesztese-difer-programcsomag-alapjan?fbclid=IwAR1agRV-nVq7qUXkZJTwwzU5S55r0F5_7b2ZRFyQk5_ChxvqEnMhy3SMbmfQ

2.7.3 „Esélyteremtő óvoda” projekt

„Esélyteremtő óvoda” projekt több ezer hátrányos helyzetű gyermek felzárkózását segítette. Ebben a projektben az Oktatási Hivatal 560 óvodával és 1100 óvodapedagógussal működött együtt 4 éven át, azért, hogy az intézmények minél eredményesebbek legyenek a hátrányos helyzetű gyerekek nevelésében és megalapozzák ezzel az iskolai tanulás sikerességét. A projektbe főként olyan dél- dunántúli, észak - alföldi és észak- magyarországi intézmények kerültek be, ahol a hátrányos helyzetű gyermekek aránya meghaladta a tíz százalékot. A partnerintézmények egyéni fejlesztőeszközöket, csoportszoba felszereléseket, torna eszközöket kaptak. Hátránykompenzáló és a szocializációt elősegítő kulturális eseményeknek köszönhetően színházba, koncertre, bábszínházba, kirándulásokra juthattak el a gyerekek. Az óvodapedagógusok műhelyfoglalkozásokon, meseterápiás foglalkozásokon vehettek részt.²⁶

2.7.4 Örökbe Fogadok Egy Ovit Mozgalom

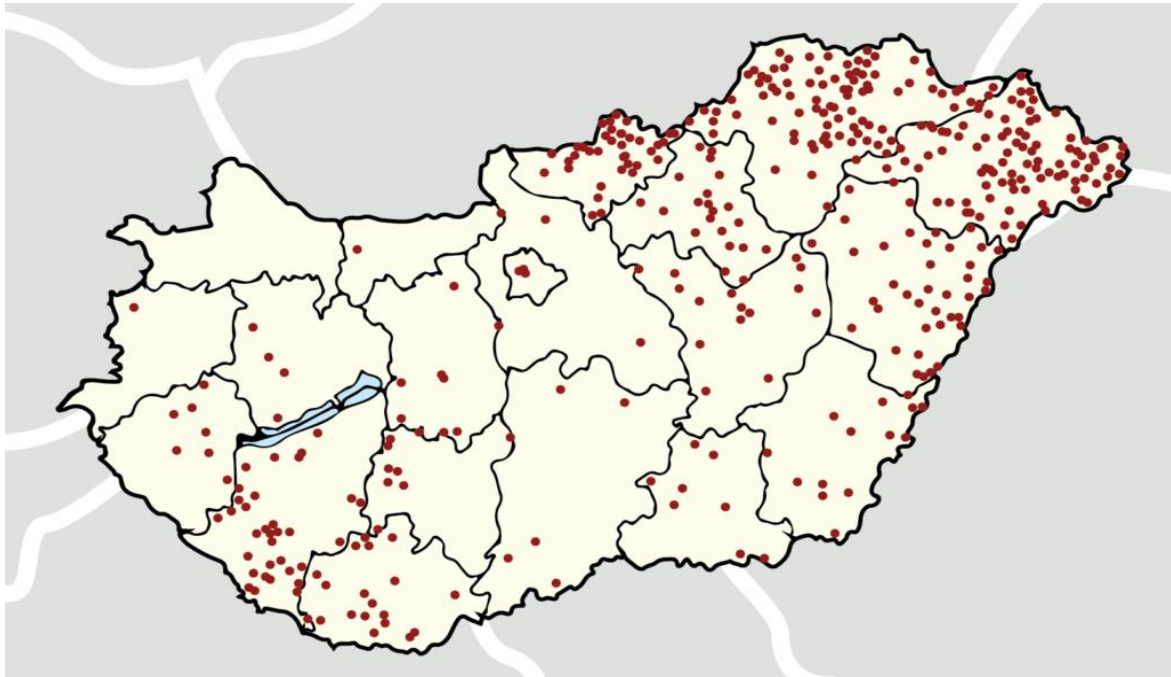
2019 őszén indította el Barát Hella, az Örökbe Fogadok Egy Ovit Mozgalom országos támogatási programját, ami halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeket nevelő intézményeket támogat. A program célja a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeket nevelő intézmények támogatása, és a társadalom érzékenyítése. A programban a jelentkezés folyamatos.²⁷

Mit jelent egy óvoda örökbefogadása? Egy olyan közösséget támogatunk az óvodán keresztül, ahova nagy létszámba járnak hátrányos helyzetű, mélyszegénységbe, nehéz körülmények között élő gyermekek. A támogatás lehet használt jó minőségű ruha, hiánytalan játékok, vagy az óvoda által a „nincs listáján” megjelölt egyéb eszközök fogyasztási cikkek. Az óvodákat segítik, és nem fenntartják a támogatók. A támogatás folyamatos, ameddig szeretné, vagy lehetősége van rá a támogató addig segít az óvodának. A mozgalom nem gyűjt és nem is raktároz adományokat, és a szállításban se vesz részt. A feladatuk az örökbefogadók és az intézmények közötti közvetítés. Pénzgyűjtést nem végeznek, ha az örökbefogadó ilyen fajta támogatást ajánl fel azt már csak az intézmény és a támogató közös megbeszélésével jöhet létre. Az örökbefogadóknak nincs lehetőségük választani az örökbe fogadható intézmények között, azt mindig a mozgalom munkatársai döntenek el, hogy kit támogathatnak. Ezzel azt szeretnék elkerülni, hogy egyik intézmény se szoruljon ki a támogatásból. A választásnál viszont a támogató

²⁶ Oktatási Hivatal: EFOP-3.1.3: Esélyteremtő Óvoda [online] [2024.03.01] Forrás: https://www.oktatas.hu/koz-neveles/projektek/efop313/efop313_szakmai_eredmenyek

²⁷ Örökbe Fogadok Egy Ovit Mozgalom [online] [2024.03.02] Forrás: <https://orokbefogadokegyovit.hu/egyesulet/>

lakhelyét figyelembe veszik, és a lakhelyéhez legközelebbi ovit fogja kapni.²⁸ Egy interaktív térkép segítségével képet kaphatunk arról, hogy az országban hol, mely területeken van a legtöbb támogatásra szoruló intézmény. (2.ábra) A mozgalomban való részvétel az óvoda vezető-től intenzív attitűdöt kíván, hogy minél több támogatóval fel tudja venni a kapcsolatot.

2. ábra: Örökbe fogadott óvodák Magyarországon (interaktív térkép) <https://orokbefogadok-egyovit.hu/interaktiv-terkepek/>²⁹

2.7.5 Gyermekút projekt³⁰

A Gyermekút projekt célja a gyermekek és családjaik hatékonyabb, magasabb színvonalú ellátáshoz való mielőbbi hozzájutását biztosítja, figyelembe véve szükségleteikhez igazodó szolgáltatásokat, különös tekintettel a speciális ellátási szükségletekre. Egy koordinált, integrált szolgáltatói modell kialakítása valósul meg, hogy minden gyermek megfelelő testi, szociális és érzelmi fejlettségi szinttel kezdje el az iskolát. A célkitűzés megvalósulásához az egészségügyi, szociális, gyermekvédelmi és a köznevelés területén dolgozó szakemberek összehangolt, egymásra épülő tevékenységére, valamint a szakemberek és a családok együtt működésére van szükség. Kialakításra kerül az egységes gyermekút a kora gyermekkori ellátórendszer

²⁸ Örökbe Fogadok Egy Ovit Mozgalom, p:2-5 [online] [2024.03.02.] Forrás: https://ofeo.hu/dokumentumok/ofeo_info.pdf

²⁹ Örökbe fogadok egy ovit mozgalom [online] [2024.03.02] Forrás: <https://orokbefogadokegyovit.hu/interaktiv-terkepek/>

³⁰ Gyermekút projekt, 2020. [online] [2024.03.27] Forrás: <https://gyermekut.hu/szuloknek/rolunk>

hatékonyabb és eredményesebb működése érdekében, amelyben a különböző szakterületekhez tartozó kora gyermekkori intervencióval foglalkozó szakemberek működnek együtt. Egységes szűrési, mérési, vizsgálóeljárások, valamint irányelvek, protokollok kerülnek bevezetésre annak érdekében, hogy az eltérő, megkésett fejlődésű gyermekek problémáját minél előbb feltárják. Fontos a partneri együttműködés megteremtése, a szülők fokozatos bevonása, informálása, valamint a szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, különösen a szolgáltatáshiányos területeken. A projekt keretében létrehoztak egy weboldalt, amely könnyen érthető ismereteket nyújt a 0-6 éves gyermekek életkori sajátosságairól, eltérő fejlődésről, testi, lelki, mentális személyiségfejlődésről, valamint tanácsokat, és útmutatókat biztosít a születéstől az iskolakezdésig terjedő időszakban felmerülő nehézségekhez, bizonytalanságokhoz.

3 PÁRI KÖZSÉGBEN ÉS AZ ÓVODÁBAN MEGJELENŐ HÁTRÁNYOS HELYZET EMPIRIKUS VIZSGÁLATA

Dolgozatomban szeretném bemutatni, Pári községet, egy hátrányos helyzetű zsáktelepülést, az ott működő óvodán keresztül a hátrányos és halmozottan hátrányos gyerekek helyzetét. Továbbá vizsgálom az óvodapedagógus szerepét ezeknek a gyerekeknek a nevelésében, hátrányaik leküzdésében és a felzárkóztatásuk sikerességében. Fontosnak tartom megemlíteni a faluban felmerülő problémákat, a hátrányos helyzet helyi megnyilvánulási formáit is, és az önkormányzat lehetőségeit a hátrányos helyzetű családok támogatására, megsegítésére.

A szakdolgozatom választott vizsgálati módszere az interjú, amit dokumentumok elemzésével, bemutatásával, esetleírással egészíték ki, valamint a saját tapasztalataimat is leírom. Ezekkel a módszerekkel szeretném feltárni a lehetőségeket, melyek a hátrányos helyzetű családoknak, gyermekeiknek támogatást és segítséget nyújthatnak. Nem csak az óvoda, hanem a község lehetőségeit is bemutatom. A téma minél részletesebb feltárásához, interjúkat készítetek, két óvodapedagógussal, szociális szakemberrel, a fenntartó képviselőjével, valamint család-és gyermekjóléti szolgálat munkatársával. (2.táblázat) A vizsgálatom, és az esetleírás során fiktív neveket használtam az interjúalanyaim anonimitásának biztosítása érdekében.

Név	Munkahely, munkakör	Mióta/mennyi ideig volt kapcsolata a Pári HH családokkal, gyermekekkel?
Aranka	Pári óvoda óvodapedagógusa, igazgatóhelyettes	2015 óta dolgozik az óvodában
Alíz	Pári óvoda nyugdíjban lévő óvodapedagógus	35 évig dolgozott a Pári óvodában
Anna	Család- és Gyermekjóléti Központ, családsegítő	1992- óta dolgozik a szociális ágazatban, 2023 októbere óta dolgozik Páriban. Előtte esetmenedzser volt, így már volt rálátása a Pári családok helyzetére.
Anikó	Fenntartó képviselője	2018- óta dolgozik ebben a munkakörben itt Páriban. De falu életét régebb óta ismeri mivel régebben a falu postáján dolgozott.
Alma	Család- és Gyermekjóléti Központ, szociális szakember	2000. óta dolgozik a szociális szférában

2. táblázat: Interjú alanyaim rövid bemutatása

Az interjú kérdéseimmel többek között az alábbi témaköröket érintem a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek családjainak szociokulturális háttere, a szülők és az intézmények kapcsolata, támogatási formák programok, hátrány kompenzáló pedagógiai módszerek, jövő kép. Az interjúimat az 1. számú mellékletben megtalálhatók.

Az vizsgálatom során választ keresek a következő kérdésekre:

1. Mi jellemzi a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek családjainak a szociokulturális hátterét?
2. Milyen kapcsolattartási formát alkalmaznak az óvodában a szülőkkel való kommunikáció, során és mi jellemzi a szülőkkel való együttműködést?
3. Milyen nehézségeik vannak a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekeknek óvodába kerülésekor, illetve az óvodában töltött éveik alatt?
4. Ezeket a problémákat, hogyan tudják megoldani óvodai keretek között?
5. Milyen külső segítséget vehet igénybe a gyerekek felzárkóztatásához az óvodapedagógus?
6. Milyen pályázatok és programok vannak, amikkel a gyermekeket, családjukat támogatni tudják?
7. Milyen esélyük van ezeknek a családoknak kitörni a hátrányos helyzetből?

3.1 PÁRI KÖZSÉG BEMUTATÁSA

Pári község a Dunántúli- dombság lankái között a Koppány patak déli völgyében megbúvó, Tolna vármegyei zsáktelepülés. A 61 sz. főútról lekanyarodva egy 6 km hosszú bekötő úton lehet a faluba bejutni. Ezen az úton kívül még a 2009 -ben átadott kerékpárúton lehet megközelíteni, ami Tamási várossal köti össze. 1984 -ben a falu elvesztette önállóságát és Tamásihoz csatolták. A helyi lakosság kezdeményezésre azonban 2006 -ban visszakapta függetlenségét. A község területe mintegy 1306 hektáron terül el.

1.kép: Pári község látkép, (saját készítésű kép sárkányrepülőről)

A falu eredetileg sváb nemzetiségű volt, de a negyvenes -ötvenes években felvidéki magyarokat, majd a környező erdőkben élő cigányságot telepítették be. Így vált a falu három nemzetiségűvé. Ez a három nemzetiség még mindig megtalálható, csak létszámuk és az arányuk változott az idők folyamán.³¹

A község állandó lakossága sajnos csökkenő tendenciát mutatott, bár 2022-ben már látható volt egy kis növekedés, külföldi állampolgárok letelepedésének köszönhetően. (3. táblázat)

Lakónépesség	
Év	Fő
2017	610
2018	610
2019	601
2020	597
2021	573
2022	579

3. táblázat: Megállapított hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma Magyarországon, és Tolna Vármegyében 2017- 2022 között, Forrás: KSH adatai alapján saját szerkesztés

A falu közösségi életének szinterei:

- **Pári Integrált Községi és Szolgáltató Tér (IKSZT)**, ami magába foglalja a teleházat, könyvtárat, e-Pontot. Itt az év során több rendezvényt is tartanak (Pörköltfőző verseny, Szüreti multság, Minimum fesztivál, Borverseny, Mikulás ünnepség stb.) Nyitvatartási időben van lehetőség, a könyvtár látogatására, illetve internethasználatra, amihez az intézményben lévő számítógépeket is igénybe vehetik.

2. kép: Pári IKSZT utca fronti kép (saját készítésű fotó)

³¹ Witz Zsolt, Pári Község Önkormányzata: Településképi Arculati Kézikönyv, Pári 2017. [online] [2024.03.09]
Forrás: <https://www.pari.hu/docs/tak.pdf>

- **Élet- ház**, a falu idős lakóinak a nappali ellátását szolgálja. A délelőtti folyamán az időseknek lehetőségük van kártyázni, társasjátékokkal játszani, különböző kézműves foglalkozásokon részt venni. Délben kedvezményes áron ebédet biztosítanak számukra. Az időseket a falu gondnoki busszal hozzák és viszik az intézmény és otthonuk között.

3. kép: Élet- ház utca fronti kép (saját készítésű fotó)

- **Csillag Pont** egy új építésű ingatlan, a falu szegregátumában élők számára biztosít fürdési, mosási, főzési lehetőséget. A gyerekeknek van játszó sarok, illetve internet hozzáférést is biztosít. Lehetőség van az épület kibérlésére, születésnap vagy más rendezvény szervezése miatt. A roma táncsoport itt tartja próbáit.

4. kép: Csillag Pont utca fronti kép (saját készítésű fotó)

- **Katolikus templomot** is fontosnak tartom megemlíteni. Heti kétszer tartanak misét, és minden évben több rendezvény színtere is, ilyen a Karácsonyi koncert, amit a falu asszonykórusa szervez.

A búcsú napján tarják a Kis polgár köszöntőt, itt az adott évben született gyermekeket köszöntik, ajándékozzák meg.

Az óvodások Márton napkor a felvonulás után itt adják elő a műsorukat.

Valamit minden augusztusban a Roma nap keretein belül, az arra jelentkező családok gyermekeit megkeresztelik.

5. kép: Pári templom utca fronti kép (saját készítésű fotó)

A faluban védőnő, gyerekorvos, és házi orvos is rendel hetente egyszer, a hét többi napján Tamási városban biztosítottak ezek az ellátások.

A településen jelenleg is több pályázat, felújítás és fejlesztés folyik a falu jobbá -élhetőbbé tételére. Ilyen a szennyvíz hálózat kiépítése, napelempark létrehozása a szegregátumban élők áram termelésének kisegítésére, bérházak kialakítása, az óvoda épületének felújítása, az utak, járdák javítása.

3.2 AZ ÓVODA BEMUTATÁSA

6. kép: Pári óvoda épülete (saját készítésű fotó)

A füves udvar rendezett, sok fával és örökzöldekkel rendelkezik, amit az óvónők és a gyerekek ültettek az évek folyamán. Az udvari játékokat folyamatosan bővítik és nagy figyelmet fordítanak rá, hogy megfeleljenek az uniós előírásoknak. Az óvoda felszereltsége jónak mondható, köszönhetően a különböző pályázatoknak, a faluban lakó német állampolgároknak, és a falu testvérvárosának Burgstädt városának.

7. kép: Pári óvoda udvar képe (saját készítésű fotó)

Jelenleg az intézményben 1 fő óvodapedagógus, 1 fő pedagógiai asszisztens, és 1 fő képesített dajka dolgozik, a gyerekek létszáma a 2023/ 2024 tanévben 25 fő. Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a községben több az óvodáskorú gyermek, de a jobb szociális háttérrel rendelkező családok inkább a közeli kisváros óvodáiba viszik gyermekeiket.

Az óvodában 10 fő hátrányos és 4 fő halmozottan hátrányos helyzetű gyermek jár, ezért az intézmény kiemelt feladata ezeknek a gyermekeknek a segítése. (4. táblázat) Arra törekszünk, hogy a gyermekek minél előbb óvodába kerüljenek, a hiányzásukat minimálisra csökkentjük, a családokkal jó kapcsolatot alakítsunk ki, és megkönnyítsük az óvoda – iskola átmenetet. Az intézmény felvállalta a magatartás és részképesség problémás gyerekek integrált nevelését is.

Az óvodában nagy létszámú roma származású gyermek jár ezért, magyar nyelven folyik a roma kultúrával való megismertetésük, meséken és verseken keresztül.³²

Év	Teljes létszám	Rendszeres gyermekvédelmi támogatásba részesült	Hátrányos helyzetű	Halmozottan hátrányos helyzetű
2017	26	19	15	3
2018	28	19	13	5
2019	26	18	11	4
2020	20	10	10	3
2021	25	13	9	4
2022	25	13	9	4
2023	25	14	10	4

4. táblázat: Pári óvoda gyermek létszám adatainak változása : Forrás: Pári óvoda statisztikai adatai alapján saját szerkesztés

3.3 A HÁTRÁNYOS HELYZET HELYI MEGNYILVÁNULÁSI FORMÁI

A faluban jelenleg 122 (0- 14 éves korú) gyermek él közülük 31 fő hátrányos helyzetű, 15 fő halmozottan hátrányos helyzetű.³³ Már ebből a néhány adatból következtethetünk rá, hogy a hátrányos helyzet sokféle megnyilvánulási formájával találkozhatunk. A gyerekek rossz lakhatási körülmények között élnek, sokszor több család lakik egy kis házban. A gyerekek sokat hiányoznak, a szülők nem tartják fontosnak, a rendszeres óvodába, iskolába járást. A ruházatuk sokszor nem az évszaknak megfelelő, gyakran piszkos és szakadt. A szülők alacsony iskolai végzettségük miatt csak nagyon nehezen találnak munkát, esetleg csak alkalmi munkából élnek.

³² Diósberényi Napraforgó Óvoda és konyha Pári Tagóvodája: Helyi óvodai pedagógiai program, 2023. p. 6-7.

³³Pári Önkormányzat statisztikai kimutatása alapján, 2023. Kézirat. Forrás: Pári Önkormányzat dokumentációja

3.4 PÁRI KÖZSÉGBEN TAPASZTALHATÓ HÁTRÁNYOK

Mint azt már korábban, említettem Pári egy zsáktelepülés, ebből is adódik már hátránya. Aki- nek nincs autója, csak menetrend szerinti buszokkal tud közlekedni, ezzel még nem is lenne olyan nagy probléma, de a buszok elég ritkán közlekednek.

A faluban kevés a munkalehetőség, a közfoglalkoztatáson kívül, a falu határában lévő iparterületen van két vállalkozás, illetve próbálják a helyi intézményekben is a munkahelyeket helyi lakosokkal betölteni. Mivel kevés a munkalehetőség a településen sokan nem tudnak, vagy nem szeretnének máshova elmenni munkát vállalni, így szociális segélyeken, alkalmi munkákból élnek, legrosszabb esetben a gyerekek után járó családi pótlékból, anyasági támogatásból. Sajnos arra is akad példa, hogy a szomszédos településre járnak guberálni a kukákba.

Anikótól megtudtam: Sokszor csak a gyerekek után van a hátrányos helyzetű családoknak fix. jövedelme. Ezeknek a családoknak csak ideiglenes segítséget jelentenek a segélyek. A legnagyobb problémát az jelenti, hogy nem tudják beosztani a jövedelmüket. Ha pénzhez jutnak akkor minden van, nem foglalkoznak a holnappal³⁴

Az alacsony jövedelem miatt előfordul, hogy nemcsak több generáció, hanem több család is lakik egy lakóingatlanban. A kevés bevételükből nem tudnak pénzt fordítani ezeknek a házaknak az állag megóvására, nem tudják felújítani, komfortosabbá tenni őket. Sokszor nemcsak lehetőségük, de igényük sincs a környezetük szebbé jövé tételére.

Sok családban már 16 évesen szülővé válnak a fiatal korúak, elköltözni nem tudnak, mert nincs miből és hova. Ezért őket is a szülőknek kell/ kellene eltartaniuk, miközben ők saját magukat is alig tudják fenntartani.

Fűtési szezonban gyakran előfordul, hogy kevés a tüzelőjük, ilyenkor néha a szomszédos erdőből törvénytelenül szednek fát. Az önkormányzattól igényelhetnek szociális tűzifát, de az az 1 köbméter nem sok ideig elég.

Az egészségügyi ellátásokat is ritkán veszik igénybe, nem azért, mert nem lenne rá szükségük inkább, mert nem tudják, vagy akarják kiváltani a gyógyszereiket. Tapasztatom az, hogy nagyon sokan közülük szenvedélybetegek, alkoholisták, dohányoznak... stb. Ezeknek az élvezeti szereknek a beszerzése számukra fontosabb, mint hogy a havi számlákat befizessék. Az életvezetési ismeretek hiánya miatt nem tudják megoldani a problémáikat, a jövedelmüket nem tudják beosztani nem kérnek szakmai segítséget, sokszor inkább valamilyen élvezeti szert használnak, hogy ne kelljen a problémákkal foglalkozniuk. A hátrányos helyzetű családok

³⁴ Anikóval készült interjú

többségénél feltöltős villanyóra van, ami korlátozott mennyiségű áramot biztosít számukra, ha ez a keret elfogy a hónap végére, van, hogy áram nélkül maradnak.

Ezekben a családokban élő gyermekeknek nagyon sokat segíthetne az óvodai, iskolai nevelés, ha rendszeresen látogatnák az intézményeket.

*Anna szerint: A gyermek a szülő példáját követi, ha ő nem megy dolgozni, akkor neki miért is kellene óvodába- iskolába menni. Kötelesség és feladat tudatra nem nevelik a gyerekeket.*³⁵

Példaként a faluban élő roma származású fiatalember történetét írnám le, akinek sikerült bekerülnie Pécsre a Gandhi Gimnáziumba, nagy tervei voltak. Büszkén mesélte, hogy trombitálni tanul, amit később akár hivatásként is szeretne folytatni. A lelkesedés nem tartott sokáig hiába volt az otthonától távol, a család mindig visszahúzta. Nagyon sok hiányzása volt, végül feladta az álmait és hazaköltözött az iskolát nem fejezte be. A szülők nem támogatták elképzeléseit, pedig, ha akkor mellette állnak akkor lehet ma nem kellene 3 műszakban dolgoznia egy gyárban.

Problématérkép

3. ábra: Probléma térkép, az interjúk és saját tapasztalatok alapján készült

³⁵ Annával készült interjú

3.5 PÁRI KÖZSÉG HÁTRÁNY KOMPENZÁLÓ TÁMOGATÁSAI, PROGRAMJAI

Fontosnak tartom, hogy ne csak az óvodában zajló hátrány csökkentést mutassam be, hanem a falu lehetőségeit is, hiszen mind a kettő szoros kapcsolatban áll a hátrányos helyzetű családok, gyerekek támogatásában.

3.5.1 Pári község Helyi Esélyegyenlőségi Programjának (HEP) bemutatása³⁶

A HEP átfogó célja: Pári Önkormányzat az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíti az egyenlő bánásmódot, az esélyegyenlőséget, a közszolgálathoz történő egyenlő hozzáférést, szegregációmentességet, a foglalkoztatás, a szociális biztonság, egészségügy az oktatás és a lakhatás területén megismert problémák komplex kezelésére szükséges intézkedéseket. A célok elérésének lépéseit, forrásigényeit a végrehajtásuk ütemezését a HEP IT tartalmazza.³⁷

A program elkészítéséhez szigorú törvényi háttér társul ezek közül csak párat említek meg:

- az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény előírásai alapján készítették,
- gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997.évi XXXI. törvény
- nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény
- egészségügyről szóló 1997. évi törvény
- foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény
- szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III törvény

Pári település esélyegyenlőségi célcsoportjai a mélyszegénységben élők, romák, gyermekek, nők, idősek, fogyatékkal élők. A Helyi Esélyegyenlőségi Programból információt kaphatunk a falu népesség adatairól, a foglalkoztatottságról, a munkanélküliekről, az álláskeresőkről, a közfoglalkoztatásban résztvevőkről, és a munkaerőpiacra történő átlépés lehetőségeiről, a szegregátumban élők helyzetéről, a gyermekek helyzetének jellemzőiről. A helyi ellátórendszer különböző támogatásokkal és szolgáltatásokkal segíti a családokat, gyermekeket, ilyen a gyermekvédelmi kedvezmény, ingyenes óvodai iskolai étkeztetés, ingyenes tankönyv, beóvodázási támogatás. A rendszeres gyermekvédelmi kedvezménybe részesülő gyermekek az intézmények zárva tartása idején is megkapják az ebédet. Képet kapunk a természetbeni és pénzbeli szociális

³⁶ Pári község Helyi Esélyegyenlőségi Program, 2023. Kézirat. Forrás: Pári Önkormányzat dokumentációja

ellátásokról. Megismerhetjük a Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Tervét, a helyzet elemzéseket, a beavatkozások megvalósulásait, jövőképet.

Ilyen esélyteremtő program a „Szegregált élethelyzet Páriban” című pályázat, aminek jóvoltából 6 szociális bérlakást alakítottak ki, amelybe pályázat útján költözhetnek be a hátrányos helyzetű családok. Mint azt megtudtam Annától a családsegítő munkatársától: *„A benyújtott pályázatok elbírálásakor a képviselő testület kikérte a családsegítő véleményét is, hogy melyik család az amelyiknek a lakhatási körülményei a legrosszabbak. Sajnos volt olyan család, akik nem voltak hajlandók semmit tenni annak érdekében, hogy be tudják adni a pályázatot, pedig 12 négyzetméteren egy szobában laknak 7, és az édesanya a 6. gyermekével várandós.”*³⁸

A program fontosnak tartja a mélyszegénységben élők számára a pozitív minták biztosítását, kitörési pontokat. Kiemelt figyelmet fordít a gyerekek egészséges testi- lelki fejlődéséhez szükséges feltételek megteremtésére. Az idősek támogatására és a fogyatékkal élőkre és problémáikra is nagy gondot fordít.

3.5.2 Magyar Falu Program

A Magyar Falu Program 2018 tavaszán kezdődött, célja az 5000 fő lélekszám alatti kistérségek fejlesztése, a helyi életminőség javítása, a lakosság elvándorlásának megállítása. A program nagy népszerűségnek örvend, nagy előnye, hogy rugalmas, folyamatosan bővítik. Jelenleg a magánszemélyek, az önkormányzatok, az egyházközségek mellett támogatást kapnak a falvakba működő civilszervezetek, és a piaci szereplők is. Ezzel is támogatva a falusimunkahelyek létrehozását, megőrzését.³⁹

Pári község is részt vett/vesz ebben a programban több pályázatot is leadott, amit sikeresen megnyert a falu élhetőbbé tételének érdekében. Ezek közül csak néhányat említek, amelyek közvetve, vagy közvetlenül kapcsolódnak a óvodához, illetve a hátrányos helyzetű családokhoz. 2019-ben a projekt keretein belül az óvoda épületének részleges átalakítására, korszerűbbé tételére került sor. Kialakítottak egy tornaszobát, szertárt, egyéni fejlesztő szobát, felújították a két gyermek mosdót, öltözőket az épületen kívül új járdát építettek. Az infrastrukturális projekt elemek mellett óvodai eszközöket, bútorokat, játékokat, fejlesztő eszközöket is beszerettek. Ezzel a támogatással elősegítették az óvodáskorú gyermekek helyben elérhető minőségi fejlesztésének, lehetőségét.

³⁸ Annával készült interjú

³⁹ Magyar Falu Program, [online] [2024.03.21] Forrás: <https://magyarfaluprogram.hu/ismerje-meg-programunkat>

2020-ban az önkormányzat az egészségügyi ellátórendszer fejlesztését tűzte ki célul. A Magyar Falu Programnak köszönhetően a község háziiorvosi és védőnői szolgálatának felszereltségét, eszközeit sikerült javítani. Ennek köszönhetően javult a lakosság egészségügyi alapellátásnak a feltételei.

2021-ben a pályázatnak köszönhetően az óvoda udvarán található régi elavult játék eszközök korszerűsítésére került sor. Új hinta állványt, mérleghintát, U egyensúlyozó játékot, két-személyes rugós játékot kapott az óvoda. Ugyanebben az évben a pályázatnak köszönhetően sikerült a falugondnoki szolgálatnak egy új kisbuszt vásárolni. Ennek köszönhetően a falu idős lakóit tudják falun kívül és belül utaztatni, valamint az óvodánk nagycsoportosainak végre sikerült a szomszédos településen lévő fogorvosi ellenőrzésre eljutnia.⁴⁰

3.5.3 „Közös utakon” pályázat⁴¹

A pályázat 2018. márciusától 2021. szeptemberéig tartott. Célja a szegregált lakókörnyezetbe, mélyszegénységbe élő hátrányos helyzetű családok, gyermekek társadalmi felzárkóztatása integrációjának segítése. Projekt keretein belül egyéni és közösségi szükségletekre épülő együttes beavatkozás valósul meg 5 területen: -szociális, - kora gyermekkori, gyermekkori oktatási- nevelés, -egészségügy, - képzési és foglalkoztatás, -közösségfejlesztés. A programnak köszönhetően a faluban 24 fő OKJ kőműves és hidegburkoló és 24 fő OKJ bábkészítő végzettséget szerzett, ezzel is támogatva foglalkoztathatóságot és a családok jövedelem növekedését.

A település közösségbe való integrációt segítik a közösségi programok, bemutatják a roma kultúra értékeit. Megépült a Csillag Pont integrált települési környezetbe. Ez a szegregáltumban élőknek biztosít ingyenes mosási lehetőséget, ehhez csak a tisztítószert kell vinniük, fürdési lehetőséget, főzési lehetőséget. Kézműves foglalkozásokat szerveznek a falu gyermekeinek. A falu roma tánc csoportja itt tartja próbáit. A szegénységből, kirekesztettségből és szocializációs problémák leküzdését segítik elő a gyermekek részére tervezett óvodai korai fejlesztés és a tanoda program. Ennek a programnak köszönhetően a gyerekek az óvodában alapozó mozgásterápián vehettek részt heti két alkalommal.

⁴⁰ Pári község honlapja [online] [2024.03.21] Forrás: <https://www.pari.hu/index.php?s=71>

⁴¹ Pári község honlapja, EFOP-1.6.2-16-2017-00041 „Közös utakon” [online] [2024.03.21] Forrás: <https://www.pari.hu/index.php?s=71>

3.6 A PÁRI ÓVODÁBA JÁRÓ GYERMEKEKNÉL TAPASZTALHATÓ HÁTRÁNYOK

Az óvodánkba 25 gyermek jár közülük 10 hátrányos és 4 halmozottan hátrányos helyzetű. A gyerekek szeretnek óvodába járni, mert itt sok új ismeret, tapasztalat, élmény vár rájuk. Ennek ellenére sokszor tapasztaljuk, hogy a szülők nem hozzák őket óvodába, különböző kifogásokat találnak: - Rossz az idő! -Elaludtak! - vagy egyáltalán nem is jeleznek, hogy nem jön a gyermek. Ebből máris egy probléma forrás kerekedik, ha igazolniuk kell a hiányzást, mert a 10 nap/éves szülői igazolást nagyon gyorsan felhasználják. Sajnos a sok hiányzás miatt nagyon nehéz a gyermekek hátrányait csökkenteni, segíteni a felzárkóztatásukat.

A beszédükben is elmaradás figyelhető meg, szókincsük kicsi és gyakran trágár szavakat használnak. Előfordul, hogy a gyerekek piszkos szakadt ruhákban járnak, az évszaknak nem megfelelően öltöztetik fel őket. Ez főleg a hidegebb időben nagy probléma, mivel így nem igazán tudunk kint lenni a friss levegőn. Étkezéskor nem akarnak az asztalhoz ülni, ha pedig mégis akkor nem bírják kivárni az étkezés végét. Nálunk az óvodában nincs folyamatos étkeztetés, minden étkezéskor egyszerre ülnek le a gyerekek és egyszerre kelnek fel. Az is előfordul, hogy az asztal alá dobálják, köpik a számukra nem ismert vagy nem ízlő ételt. Az evőeszközök használatát is sokszor itt tanulják meg.

Alíz a következőket mesélte: A pályám kezdetén a roma származású hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek nyelvi hátránnyal indultak, mivel otthon a család a legtöbb esetben beás nyelven beszélt, az évek múlásával ez a probléma megszűnt. Az étkezésnél problémát jelentett, hogy otthon nem asztalnál ettek, itt kellett őket megtanítani az asztalnál ülve evőeszközökkel való étkezésre. A szabályokat csak nehezen fogadták el, fokozatosan nagy türelemmel vezettem rá őket. Sajnos nagyon gyakori volt a fejtetvesség és a rühd is felütötte fejét nem egyszer az óvodában. A gyerekek piszkos, szakadt ruhába jártak, vagy alul öltöztették őket vagy túlságosan sok réteg ruhát adtak rájuk. Nem egyszer volt rá példa, hogy a gyermeket az óvodába tiszta ruhába öltöztettünk érkezése után és mielőtt haza ment visszaöltöztek. Ezeket a ruhákat adományokból kaptuk és ott fogtuk az óvodába, ott mostuk, így volt mindig váltóruhájuk, mert a szülő arról nem gondoskodott. Betegség estén nem vitték el a gyermeket orvoshoz, inkább az ügyeletet hívták, a mentőt „szinte taxinak” használták.⁴²

A napi gondozási feladatok során tapasztaltunk már olyat, hogy a kisgyermek félt a WC-től mivel otthon nincs angol WC. Kezet nem mosnak csak ha figyelmeztetjük rá őket. Az orrukát gyakran a ruhájukba törlik, nem használnak papírzsebkendőt. Óvodánkban gyakori a

⁴² Alízzal készült interjú

fejtetvesség, ezért kéthetente, és igény szerint ellenőrizzük a gyerekek haját. Ha problémát észlelünk, azonnal értesítjük a védőnőt, aki intézkedik, és a szülőt is. A kezeléshez a védőnő biztosítja a Pedex nevű szert. Ilyen esetben megkérjük a szülőt, hogy gyermekét ebéd után vigye haza, a gyermek ágyneműjét és váltó ruháját, amennyiben van, haza küldjük, és megkérjük magas hőfokon mossá ki. Minden esetben elmondjuk a teendőket, magas hőfokon mosás, az összes ágynemű, ruha nemű fertőtlenítése, a fej lekezelése az erre a célra való szerrel. Sajnos volt rá példa, hogy a szülő Chemotox-szal fújta le a gyermek fejét mivel az is „bogárirtó”. Másnap a gyermek jöhet az óvodában, de mielőtt a többi gyermek közé engednénk leellenőrizzük, hogy ne legyen benne élő tetű. Ez az ellenőrzés a szülő jelenlétében folyik, mivel több esetben is meggyanúsítottak már minket, hogy mi tesszük a gyermek fejébe azélszkököket.

Az óvodánkba járó hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyerek életében is megtapasztalható a tágabb környezetben, a községben, a családban, lakókörnyezetben előforduló problémák őket is érintik, viselkedésüket befolyásolják. Többségüknél megfigyelhető, hogy az otthon látottakat, hallottakat a játékukba is beépítik: - *Gyerekek játszanak a konyhában. A kislány minden ok nélkül pofon vágja a kisfiút. Mikor megkérdezem miért bántotta? Azt felelte: Anya is ezt csinálta tegnap, amikor apa elvette a cigijét.*⁴³

Ha a két család között összetűzés van, azt a gyerekek az óvodába is magukkal hozzák, és egész nap egymást piszkálják, rosszabb esetben verekednek. Az is előfordult már, hogy nem merték elhozni az óvodába a gyermekeket, mert a családot megfenyegette a másik család, hogy útközben megverik őket. Ezeknek a hirtelen szülői, nagyszülői felindulásoknak köszönhetően, volt már rá példa, hogy az óvodapedagógus feljelentést tett a rendőrségen és bírósági végzéssel egy nagymamát kitiltottak az óvodából. Fenyegetésekbe nekem is volt már részem, egyszer az autóm is oldalba vizezte egy részeg apuka, mivel másképp nem tudta a dühét levezetni.

A roma családok felépítésében is tapasztalhatunk érdekességeket van, ahol a nagymama parancsol mindenkinek, és ezt családon belül tiszteletben is tartják. Van olyan család, ahol nem az édesanya neveli az összes gyermekét, hanem valamelyik nagynéni estleg keresztanya az egyik gyermeket a sajátjaként neveli, ez persze nem hivatalos, nem mond le szülői jogairól. Ez hiányzás esetén szokott problémát jelenteni, mikor az édesanya nem tudja megmondani hol a gyermeke, mert a nagynéni nem mondta meg miért nem hozta óvodába. Ilyenkor az óvodapedagógus mindig felhívja a szülő figyelmét, hogy a felelősség ugyanúgy őt terheli, hiába nem vele lakik egy házba a gyermek. Ezekben a családokban a gyerekek világa kevésbé tér el a felnőttekétől, a gyerekeket mindenbe bevonják, mindenről tudomásuk van, minden

⁴³ Saját tapasztalat alapján

következmény nélkül bele szólnak a felnőttek beszélgetésébe. Ez számomra meglepő volt, amikor a Pári óvodába kerültem egy foglalkozáskörében a gyerekek nem tudták megnevezni a testrészeiket, azonban amikor egy lapon kikellett egészíteni az ember rajzot az össze intim területre berajzolták a szőrzetet. Olyan természetességgel beszéltek arról, hogy a testvérük, anyukájuk abortuszra megy, mintha ez teljesen normális, hétköznapi dolog lenne.

Az sem ritka, hogy rokonok között alakul ki párkapcsolat (pl: unokatestvérek) vagy esetleg két fiatalkorúnak születik gyermeke.

A gyermekek nagyon éheznek a figyelemre, és a szeretetre, sokszor csak azért hangoskodnak, produkálják magukat, hogy csak velük foglalkozzon legalább egy kis ideig az óvodában dolgozó felnőtt.

Az interjúk és szakmai tapasztalataim alapján SWOT analízis segítségével összefoglaltam az óvoda működésével kapcsolatos tényezőket, melyeket a 4. ábra szemléltet.

SWOT analízis az óvoda működéséről	
Erősség	Gyengeség
<ul style="list-style-type: none"> - az óvoda tárgyi felszerelése - az óvoda elhivatott pedagógiai munkát támogató személyzete - jól motiválható, fogékony gyerekek - szakmai kibontakozási lehetőség - családias légkör - diszkrimináció kerülése 	<ul style="list-style-type: none"> - gyenge kommunikáció az intézményi partnerekkel, és az intézmény dolgozói között - tervezett szakmai munka egyeztetése kivitelezése, és megvalósulásának ellenőrzése - túlterhelt pedagógus - pedagógus hiány
Lehetőség	Veszély
<ul style="list-style-type: none"> - pályázatok - szakmai tovább képzés - új munkatárs alkalmazása, az óvodapedagógus terheinek csökkentésére 	<ul style="list-style-type: none"> - csökkenő gyermek létszám - szülői érdektelenség - romló gazdasági helyzet

4. ábra: SWOT analízis, interjúk és saját tapasztalatok alapján készült

3.7 PÁRI ÓVODA HÁTRÁNY CSÖKKENTŐ- ESÉLYTEREMTŐ PROGRAMJAI, TÁMOGATÁSAI

Óvodánkban egy óvodapedagógus dolgozik, aki lehetőségéhez képest próbál mindent megtenni, hogy a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekeknek a hátrányait csökkentsse. Játékos formában, élmény dús foglalkozásokkal próbálja a gyermekek figyelmét lekötöni. Ez néha csak nagyon nehezen sikerül, mert túl fáradtak a gyerekek, volt rá példa, hogy a széken ülve aludt el a kisgyermek, mert este sokáig fenn volt. Nem egyszer mesélték már a gyerekek, hogy kólával, energiatallal kezdték a reggelt. Volt olyan szülő, aki minden reggel három az egyben kávé adott a gyermekének. A gyerekek nagyon türelmetlenek nehezen tudják elviselni, ha várniuk kell, ezek az italok pedig csak fokozzák ezt. Az óvodánkban minden tízórai után a gyerekeknek a székeikkel a csoportszoba közepén lévő szőnyegre kell ülniük, amíg a dajka letakarítja az asztalokat, felseper. Ilyenkor mesét szoktak hallgatni, beszélgetnek az óvodapedagógussal, közösen verset tanulnak. Pályázatoknak köszönhetően egyre több fejlesztő játékunk, eszközünk van, amivel a gyerekek előszeretettel játszanak, ezeket nemcsak az asztalnál ülve, hanem a szőnyegen, illetve a tornaterembe is használnak.

Az óvodánknak jelenleg nem vesz igénybe állami finanszírozási pályázatot, programot. Ezért nagy részt csak a múltbéli programokat, pályázatokat van lehetőségem bemutatni.

3.7.1 Az óvoda pedagógiai programja, hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek nevelése az óvodában⁴⁴

A Pári Óvoda Pedagógiai programjában a következőket olvashatjuk a hátrányos és halmozottan hátrányos gyermekek neveléséről. A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek számára az óvoda személyiségfejlesztő, tehetséggondozó, felzárkóztató programot szervez az erre kijelölt szakmai szervezet támogatásával. A fejlesztőprogram a gyermek igényeihez igazodva biztosítja az óvoda:

- a szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai feladatokat
- a gyermekek óvodai nevelése során támogatják a szülőket, és a gyermekek számára szolgáltatást biztosítanak
- a szociális hátrányokat enyhítő tevékenységeket

A fejlesztőprogram keretében a pedagógus feladata:

⁴⁴ Diósberényi Napraforgó Óvoda és konyha Pári Tagóvodája: Helyi óvodai pedagógiai program, 2023. p. 44.

- egyéni fejlesztési terv készítése és ez alapján képességfejlesztés
- együttműködést támogató szociális képességeket fejlesztő módszerek alkalmazása a nevelésben
- szakemberekkel történő együttműködés, a gyermek fejlődése érdekében
- a gyermek fejlesztő értékelése
- a családokkal történő rendszeres kapcsolattartás.

A programban részt vevő gyermekek egyéni fejlesztési terv alapján történő fejlődését, illetve a haladást hátráltató okokat a fejlesztésben résztvevő pedagógus három havonta értékeli. Az eredményről a szülőt tájékoztatja, indokolt esetben pedig a gyermekjóléti szolgálatot, gyámhatóságot, valamint a nevelési tanácsadást végző pedagógiai szakszolgálat képviselőjét.

3.7.2 IPR

Mint azt már korábban említettem az IPR célja halmozottan hátrányos gyermekekhez és a családjaikhoz igazított óvodai nevelés, aminek köszönhetően különböző programokkal, szolgáltatásokkal erőforrásokkal támogatták őket.⁴⁵

Óvodánk 2010- 2015- ig vett részt a programban, aminek köszönhetően nem csak a gyerekek, hanem családjaik is különböző programokban, kirándulásokban vehettek részt.

Alíz az óvodánk nyugdíjban lévő óvodapedagógusa volt ennek a mozgatórugója, az ő elmondásával tudom a legjobban bemutatni mennyi mindent köszönhettek a gyerekek és családjaik ennek a programnak. *„Az IPR-nek köszönhetően az óvoda szegényes felszereltségét sikerült gyarapítanunk különböző fejlesztő játékokkal. 2010-ben az összes óvodásnak szabadidő ruhát vettünk.*

- *2011- be Budapestre utaztuk a gyerekekkel és a szülőkkel az állatkertbe, és a cirkuszba.*

Rengeteg eszközt vásároltunk, amivel a gyerekek alkotni tudtak, sokféle technikát elsajátítottak.

- *2012.- be Abaligetre látogattunk el Cseppkőbarlangba.*
- *2013. -ban írószer csomagot kaptak a gyerekek és mikuláscsomagot. Bábszínházi előadást néztünk Tamásiban.*
- *2014.- be A Márton napi ünnepség keretében táncházat szerveztünk egy hivatásos néptáncoktató vezetésével. Ezt a rendezvényt a Pári önkormányzat is támogatta, zsírral és hagymával, így a vendégeket zsíroskenyérrel is megtudtuk kínálni.*

⁴⁵ 1. sz. melléklet Integrációs Program: Az óvodai integrációs program jellemzői: 5.p [2024.03.02] Forrás: https://szantoiovi.hu/wp-content/uploads/2017/02/1_melleklet_INTEGRACIOS_15.pdf

- 2015.-ben Kiszébabát égettünk majd még ebben az évben látogatást tettünk a Pécsi Meccsextrém Parkba.

Megpróbáltam minden követ megmozgatni, hogy az óvodába járó hátrányos, -halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek életét jobbá tegyem, segítsen a hátrányaik leküzdését. A romológia szakot is elvégeztem, hogy jobban megismerjem a roma kultúrát, ezáltal jobban beelássak a családok életébe.”⁴⁶

3.7.3 DIFER

Óvodánk szerencsésnek mondható, mivel az óvodapedagógusunk gyógypedagógiai végzettséggel rendelkezik, és sajátos nevelési igényű gyerekek pedagógusa is. A DIFER tesztet mindig ő veszi fel a gyerekekkel. Minden évben egyszer négy éveskortól az összes gyermekkel a rövid DIFER tesztet csinálja végig, majd kielemezi az eredményeket. Ha az átlagnál nagyobb eltérést tapasztal akkor végzi csak el a hosszú DIFER tesztet.

„A DIFER tesztet minden év végén veszem fel a gyerekekkel, négyéves korba még alacsony értékek szoktak születni, a következő évben már sokkal optimálisabbak ezek. Az eredményeket a DIFER programcsomaghoz tartozó fejlődési útmutatóba jegyzem fel. Fontosnak tartom, hogy minél előbb feltárjuk, ha a részképességek valamelyikénél eltérés, gyengeség van, így nagyobb esélye lesz a gyermeknek a megfelelő fejlesztés mellett a probléma mentes iskola kezdésre.”⁴⁷

3.7.4 Esélyteremtő óvoda

Óvodánk 2018- tól vett részt az Esélyteremtő óvoda programban. Ekkor még óvodánkban két óvodapedagógus dolgozott, de csak az egyik volt hajlandó részt venni a programban. A program során az óvodapedagógusnak programtervet kellett készítenie negyedéves lebontásban, arról milyen célt tűz ki, mit szeretne elérni a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek nevelése, fejlesztése során. Műhelybeszélgetéseken vett részt, ahol a környékbeli óvodák óvodapedagógusaival osztották meg egymással a tapasztalataikat, eredményeiket tanácsokat adtak egymásnak. A program keretein belül az óvoda fejlesztő játékokat kapott, torna padot, babakonyhába bútort a gyerekek.

⁴⁶ Alízzal készült interjú

⁴⁷ Arankával készült interjú

*„Ezt a programot nagyon hasznosnak és jónak találtam, nemcsak az óvoda tárgyi eszközeit tudtuk bővíteni, a műhelybeszélgetéseknek köszönhetően a programban résztvevő óvodapedagógusokkal tanácsokat, ötleteket oszthattunk meg egymással. A gyerekekkel az előre megtervezett fejlesztési terv alapján dolgoztunk együtt. Fontosnak tartottam, hogy a gyerekeknek segítsék a szocialitás elősegítésében, az egymás iránti tolerancia kialakításában. Ez után következhetett az anyanyelvi fejlesztés, az egészséges életmódra nevelés, mozgás fejlesztés. Sajnos az előre eltervezett fejlesztés csak részben valósult meg, ennek oka, hogy csak egy pedagógus vett részt a programban és a szülők sajnos nem minden esetben voltak partnerek. Ennek a programnak köszönhetően a gyerekek eljuthattak egy bábelőadásra és a Holddalanap Zenekar zenés előadására is”.*⁴⁸

3.7.5 „Közös utakon”

Ezt a pályázatot már említettem a dolgozatomban. Az óvoda ennek köszönhetően jutott új öltöző bútorokhoz, a csoport szobába új szekrényeket, szőnyeget kaptunk, a mozgásfejlesztés elősegítésére új tornaszőnyeget. A pályázatnak köszönhetően az óvodánkba egy gyógypedagógus tartott a gyerekeknek alapozó mozgás terápiát heti két alkalommal, egy éven át. Sajnos elég sok gyermeknek volt szüksége erre a fejlesztésre, fejlődésben, mozgásukban volt elmaradásuk, beszédük megkésett vagy hibás volt.

*Aranka: Volt olyan gyermek az óvodánkba, akinél az alapozó mozgás terápiának köszönhetően alakult ki a kézdominenciája, volt olyan gyermekünk, akinél a téri tájékozódást segítette elő.*⁴⁹

A gyerekek nagyon szeretnek alkotni, ehhez kreatív készleteket kaptunk, amiben gyöngyök, zsenília drótok, színes lapok, dekor gumik, színes ceruzák, filcek, gyurmák voltak. A program lezárásaként a gyerekeknek egy Ki mit tud? műsort szerveztek, itt mindenki, aki szeretett volna előadhatott egy kis műsort, verset mondtak, énekeltek, akadt olyan is, aki inkább táncolt. Nagy sikert arattak ezekkel, a műsorszámokkal. Jutalmul egy bűvész műsort nézhettek meg.

⁴⁸ Arankával készült interjú

⁴⁹ Arankával készült interjú

3.7.6 Örökbe fogadok egy ovit mozgalom

A mozgalom egy magánszemély kezdeményezésére jött létre. Óvodánk 2020 óta a mozgalom tagja. Minden évben egyszer kap az óvoda adományba tisztítószer csomagot, valamint magán személyektől kapunk az óvodásoknak való használt ruhaneműt, cipőt, játékokat. Ezeket kiszoktuk osztani a gyerekek között. Előfordul, hogy felnőtt méretű, idősebb gyermeknek való ruhát kapunk ezeket a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek családjaiknak adjuk. Volt, akitől az óvoda egy nyomtatót kapott, de sajnos a drága tintapatron miatt nem tudtunk fenntartani.

A programban van egy úgy nevezett „nincs lista”, ahol az óvodapedagógus meg tudja adni, mire van szüksége az óvodának. Sajnos mivel az óvodapedagógusunk, így is túl van terhelve nem sok ideje marad ezzel a lehetőséggel foglalkozni.

3.7.7 Egyéb támogatóink

Fontosnak tartok még megemlíteni egy pár támogatót, aki valamilyen formában támogatják óvodásainkat.

- Roma Nemzetiségi Önkormányzat: minden évben a falu gyermekei 0- 14 éves korig mikulás csomagot kapnak. 2020- ban óvodánk két csúszdát kapott, egy kicsoportosoknak valót és a homokozóban lévő vár csúszdáját cserélték ki.
- Német Nemzetiségi Önkormányzat: minden karácsonykor a gyerekeknek és az óvodának ajándécsomagot hoznak. Előtte mindig egyeztetnek az óvodapedagógussal, hogy mire lenne szükség.
- Magánszemélyek adományának és a falu önkormányzatának segítségével 2021- ben új okos tv-t kapott az intézmény.
- Burgstädtben élő elszármazottak szoktak óvodánknak édesség, papír- írószer csomagot küldeni minden évben.

3.8 ESETLEÍRÁS

Egy, az óvodánkba járó kisgyermek esetleírásával tudnám a legjobban bemutatni, milyen nehézségekkel, problémákkal áll szembe egy óvodapedagógus a Pári óvodába járó hátrányos, illetve halmozottan hátrányos gyermekek óvodai nevelése során.

Családi háttér: Antal a család első gyermeke, édesanyja 18 éves korában szülte 2017.márciusában, már a gyermek megszületése előtt is problémát jelentett számukra a lakhatás. Az anya szülei fogadták be a fiatal párt, Antal már a nagyszülői házba érkezett. A ház nem túl nagy, 2 szobán, konyhán és fürdőszobán kell osztozkodnia 4 felnőttnek, 3 kiskorúnak és egy csecsemőnek. Rajtuk kívül néha rövidebb- hosszabb időre ide, ebbe a házba költözik az édesanya többi testvére is. A nagymama saját iskoláskorú gyermekén kívül, még legidősebb lányának két gyermekét is családba fogadta, mivel nem szerette volna, hogy állami gondozásba kerüljenek a gyerekek. Antal szűkös, szegényes körülmények között, de szerető családban növekszik.

A probléma leírása: Antalnak 2020. szeptemberében meg kellett volna kezdenie az óvodát, de édesanyja többszöri megkeresés után se íratta be a gyermeket az intézménybe.

Megoldási kísérletek: 2021. áprilisában sikerült elérni, hogy a gyermeket beírták a Pári óvodába, de ennek ellenére mégsem kezdett óvodába járni, pedig törvényileg óvoda köteles volt. 2021. szeptemberébe 5 nap igazolatlan hiányzás után az óvodapedagógus jelzést küldött a Család- és Gyermejjóléti Szolgálathoz. A családsegítő munkatársa kiment család látogatásra Antalhoz. Az édesanyját otthon találták, elbeszélgettek vele, különböző kifogásokat mondott miért nem vitte gyermekét eddig óvodába. Ígéretet tett, hogy nem lesz több hiányzás. Felhívták figyelmét rá, hogy milyen következményei lesznek, ha továbbra se tesz eleget szülői kötelességeinek, gyermeke nem jár óvodába. Ennek ellenére a gyermek továbbra se jelent meg az intézményben. 11 nap igazolatlan hiányzás után az óvodapedagógus tájékoztatja a Tamási rendőrkapitányság illetékes osztályát. Az édesanya ellen szabálysértési eljárást indítottak. Sajnos mind ezek ellenére se hozza gyermekét óvodába, így 20 nap igazolatlan hiányzás után újabb jelzést küldenek a Gyámhivatalnak, és a Tolna megyei Kormány Hivatal Családtámogatási és társadalombiztosítási főosztályára. A jelzések között az óvodapedagógus hiába próbálta felvenni a kapcsolatot az édesanyjával, állandó falakba ütközött. 2021. szeptember végén másik településre, az édesapa szüleihez költöztek ott kezdte meg az óvodát.

2021. október elején visszaköltöztek Páriba, mivel az édesapát börtönbe zárták, ezért itt folytatja az óvodát. A család most csak az anyai nagyszülőkre támaszkodhatott, mivel az anya egyetlen bevételi forrását a családipótlékot is megvonták az igazolatlan hiányzások miatt. A gyermek eleinte csendes volt, de unokatestvéreinek köszönhetően gyorsan megszokta az új környezetet. Nagyon szeretett az autókkal játszani, ez kötötte le minden figyelmét. Rajzolni, színezni nem szeretett. A gyermek nagyon jól érezte magát ebben a közegben, szeretett óvodába járni, de az óvodai szabályokat nehezen fogadta el.

2022. januárjában az édesapa kiszabadult a börtönből, így ismét az apai nagyszülőkhöz költöztek, megint óvodát váltottak. Az ottani óvodapedagógus elmondása szerint a gyermekkel sok probléma volt, verekedett, a játékokat tönkre tette, trágár szavakat használt. Nem volt hajlandó semmilyen kötött tevékenységben részt venni.

2022. szeptemberében az apát ismét börtönbe zárták, így újból visszaköltöztek Páriba. Az óvodában a gyermek magaviseletével nem volt probléma, nem tett kárt a játékokban, viszont itt se akart részt venni a foglalkozásokon. Egy védőnői vizsgálat során felhívták az anya figyelmét, hogy gyermekének szemüvegre lenne szüksége. Ezt anyagi okokra hivatkozva nem teljesítette. Az óvodapedagógus ezt jelzi az óvodánkba kijáró szociális szakembernek. Közben Antalnak a kistestvére is megszületett. 2022. októberébe ismét elköltöztek, az itt dolgozó óvodapedagógus a gyermeket a Tolna Megyei Szakszolgálat Tamási Tagintézményébe küldte vizsgálatra, innen tovább küldték a Tolna Megyei Pedagógiai Szakszolgálathoz Szekszárdra.

2023. januárjában ismét Páriba költöztek, miután a sok vándorlás után kötelezték rá és védelembe vették a gyerekeket. Antal. viselkedésében már ebben az intézményben is kezdtek problémák lenni, beszéde trágár, társait bántalmazta. Tetvesség miatt többször kellett a védőnőnek jelezni. Az anyát többször figyelmeztetni kellett, hogy vágja le gyermeke körmeit, amik nagyok és koszosak. Reggelente gyakran előfordult, hogy elkéstek az óvodából a gyermeknek nem volt ideje az étkezés előtt játszani, az óvodai légkörhöz akklimatizálódni.

2023. februárjában Szekszárdon a pedagógiai Szakszolgálatnál vizsgálták. A vizsgálaton egyedül volt benn, édesanyja kint próbálta a síró testvért megnyugtatni. A vizsgálatot nem sikerült elvégezni, mivel ezt a családtagok sorozatosan megzavarták, az induló buszra hivatkozva. Itt BTMN kódot kap. A szociális szakember közben járására, az önkormányzat támogatásával még ebben a hónapban sikerült megvenni neki a szemüveget. A kisgyermek a szemüvegnek köszönhetően, mindent alaposan megfigyel, most már szívesebben ült le színezni, bár a színeket még nem mindegyiket tudta megkülönböztetni.

Az óvodapedagógus segítségével az édesanya az Oktatási hivatalhoz leadta a kérvényt, hogy gyermekét ne kelljen iskolába vinnie. Így a gyermek maradhat még egy évet az óvodában.

Reflexió: A gyermek rendszertelen óvodába járása és az állandó költözködés miatt sajnos nagyon sok lemaradása van, amit az iskola megkezdéséig nem biztos, hogy be fog tudni pótolni. Társaival szeret együtt játszani, de sajnos hangos és néha durva játéka miatt a gyerekek inkább elkerülik. Nem ismeri a színeket, figyelme könnyen elterelődik. A feladatokat nehezen, többszöri magyarázatra is csak nehezen érti meg, csak folyamatos kontroll alatt végzi el. Bizonytalan önmagában, gyakran visszakérdez. A mozgásokra való utasításokat nem tudja követni, még

ha bemutatják neki akkor is csak nagyon ritkán sikerül neki. Számfogalma hármas számkörben kialakult, rajzai rendezetlenek, beszélgetés közben nehezen tudja kifejezni magát. Memóriája nem megbízható, nehezen idézi fel a hallottakat, sokszor a lényeges mozzanatok sem tudja megragadni. Testsémája részben kialakult a főbb testrészeket ismeri. A beszéde miatt logopédiai fejlesztésben részesül. Az óvodapedagógus külön figyelmet fordít rá, hogy csoporton belül is kapjon fejlesztést. Ez a fejlesztés játékos formában történik, néha kis csoportokba ülnek le az asztalhoz, néha csak ő vele egyedül játszik az óvodapedagógus. A fejlesztéshez társasjátékokat, memóriakártyát, szín és forma párosítót, gyurmát használ fel, vagy csak egyszerű papírlapot tépnek, apró papírgalacsint készítenek. Az állandó intézmény váltás miatt sokkal nehezebb számára a beilleszkedés, a szabályok elfogadása. Az óvodapedagógustól nagy odafigyelést, hozzáértést, empátiát és türelmet kíván, hogy esélye legyen a felzárkózásban.

A nevelési programba a nem roma nyelven történő tevékenységek közül olyat kezdeményeznék vele, amit az ő szociokulturális közegéből már ismer:

- barkácsolás
- mozgás fejlesztésre tánc, ritmus hangszerek használata.

A Fogadj örökbe egy óvodát mozgalom óvodai nincs listájára olyan méretű ruhát, cipőt játékot, írószereket igényelnék, ami számára megfelelő.

4 KÖVETKEZTETÉSEK- KUTATÁSI KÉRDÉSEK MEGVÁLASZOLÁSA

A következtetésemhez és a kutatási kérdéseim megválaszolásához nemcsak a szakirodalomban feldolgozott információkat, hanem saját tapasztalataimat, és az interjúkat is felhasználtam. Interjúim során óvodapedagógusokat, szociális szakembert, családsegítőt, fenntartó képviselőjét kérdeztem meg, hogy jobban bemutathassam a faluban élő hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek, családok életét.

1. Mi jellemzi a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek családjainak szociokulturális hátterét?

Egyöntetűen azt a választ kaptam, hogy a legnagyobb problémát a szülők alacsony iskolai végzettsége jelenti, aminek következtében kevés lehetőségük van munkát találni, ez kihat a megélhetésükre. A családok generációk óta mélyszegénységben élnek. Gyakran több generáció él egy házban, ami már rossz állapotban van. Más értékrendet követnek, számukra nem fontos az intézményes nevelés, annak ellenére, hogy ingyen oktatásba részesülnek, a gyerekek napi háromszor ingyen étkeznek az óvodába, iskolába.

2. Milyen kapcsolattartási formát alkalmaznak az óvodában a szülőkkel való kommunikáció során, és mi jellemzi a szülőkkel való együttműködést?

Az óvoda napi szinten kapcsolatban van a szülőkkel, minden reggel van lehetőségük beszélgetni az óvodapedagógusnak a szülőkkel, valamint fordítva. Ezenkívül az óvodának van egy zárt facebook csoportja, aminek minden szülő a tagja, valamint telefonon is elérhető az intézmény. Szülői értekezletet tart az óvoda minden évben kétszer. Az óvoda pedagógus nagy figyelmet fordít a szülőkkel való jó kapcsolat kialakítására, de néha falakba ütközik, mert a szülők nem mutatnak hajlandóságot az együtt működésre.

3. Milyen nehézségeik vannak a hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekeknek óvodába kerülésekor, illetve az óvodában töltött éveik alatt?

Nagyon kíváncsi voltam ennél a résznél a két óvodapedagógus válaszára. Megtudhattam, hogy akkor és most milyen nehézségeik, problémáik voltak a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekeknek. Szociális, kommunikációs hátrányaik vannak. Nehezen alkalmazkodnak az óvodai szabályokhoz, nemcsak a gyerekek, de a felnőttek is. Úgy tapasztalom sajnos az évek során se sikerült túl sokat változtatni a hátrányos, halmozottan

hátrányos helyzetű gyerekek helyzetén, majdnem ugyanazok a problémák jelentkeznek náluk, az óvodai életük során, már évtizedek óta.

4. Ezeket a problémákat, hogyan tudják megoldani óvodai keretek között?

Sajnos a felmerülő problémákat nagyon nehéz kezelni, több gondozási feladat vár az óvoda dolgozóira. Meg kell tanítani a gyerekeket az alapvető higiéniai szokások kialakítására. Mivel minden gyermek más, és más problémával, családi háttérrel rendelkezik ezért nagyon fontos az egyéni bánásmód a megértés és egymás elfogadása. A sok óvodai hiányzás csak nehezíti a hátrányaik leküzdését. Amíg a gyermekek rendszeresen óvodába járnak, lassan kislépésekben, de lehet velük haladni, szociális készségeikben, kezűgyességükben, szabálytudatukban pozitív változás figyelhető meg. De 1-2 hét hiányzás után, szinte újból kell kezdeni felépíteni az elért eredményeket. Nagyon fontosnak tartjuk az óvodában, a gyerekek állandó pozitív megerősítést, biztatást mivel azt tapasztaljuk, hogy a hátrányos helyzetű családokból érkező gyerekek önbizalomhiánnyal küzdenek, sokkal bizonytalanabbak egy-egy feladat elvégzésekor, állandó megerősítésre van szükségük.

5. Milyen külső segítséget vehet igénybe a gyerekek felzárkóztatásához az óvodapedagógus?

Az óvodánkban a gyerekek heti egyszer logopédiai fejlesztésben részesülnek. Régebben pályázatoknak köszönhetően járt ki egy fejlesztő pedagógus az óvodába, ő a nagycsoportos gyerekekkel foglalkozott, majd szintén pályázati finanszírozásnak köszönhetően egy gyógypedagógus tartott hetente kétszer alapozó mozgás terápiát.

Az óvodapedagógus ezenkívül még a szakszolgálat segítségét kérheti a gyermekek vizsgálatában, akik, ha úgy ítélik meg szakértői bizottsághoz küldik tovább. A szakértői bizottság vizsgálata során diagnózist állítanak fel a gyerekekről, meghatározzák a fejlesztés irányát és a gyermeket ellátó intézményt, a fejlesztéshez szükséges szakembereket.

6. Milyen pályázatok és programok vannak, amikkel a gyermekeket, családjaikat támogatni tudják?

Itt nemcsak az óvodapedagógusok, lehetőségére voltam kíváncsi, hanem falu szinten milyen segítségre támaszkodhatnak a hátrányos helyzetű családok. Kevés a lehetőség, amivel támogatni tudják ezeket a családokat.

A családsegítő munkatársától és a szociális szakembertől megtudtam, hogy ruha, bútor esetleg élelmiszer adományokkal, valamint hivatalos ügyek intézésében tudnak segítséget nyújtani.

Az önkormányzat a legnagyobb segítséget a munkahely teremtéssel tudja nyújtani a hátrányos helyzetű családoknak. A közfoglalkoztatással ideiglenesen igaz, de rövidebb- hosszabb távon, fix. jövedelemhez juthatnak a családok. Ezenkívül még a szociális támogatásokat, gyermekvédelmi ellátást, lakhatási támogatást, óvoda- iskola kezdési támogatást, rendkívüli segítyt vehetnek igénybe.

Az óvodában jelenleg központi hátrány kompenzáló program nem zajlik. A Fogadj örökbe egy ovit mozgalomhoz csatlakozott óvodánk. Ebből a támogatásból kapunk évente tisztítószer csomagot, és 1- 2 támogatótól a gyerekeknek szánt használt ruhaneműt, játékot.

7. Milyen esélyük van ezeknek a családoknak kitörni a hátrányos helyzetből?

Erre a kérdésre mind az öt interjúm és saját tapasztalatom alapján is azt kell mondanom, hogy nagyon kicsi az esély rá. A családokban generációkon át fennáll a hátrányos helyzet.

Amíg a szülők nem látják be, hogy nekik is kell hajlandóságot mutatni a változásra, nincs igényük arra, hogy jobb életkörülményeket teremtsenek maguknak és családjaiknak nehéz segítséget nyújtani. Az itt élő családok sajnos nagyon sok esetben elvárják a támogatást, az adományokat, de közben nem képesek erőfeszítéseket tenni annak érdekében, hogy nekik vagy gyermekeiknek jobb életük legyen.

5 ÖSSZEGZÉS

Szakedolgozatom célja az volt, hogy képet kapjak a hátrányos helyzetben élő gyerekek és családjaik életéről, problémáikról, a lehetőségekről, pályázatokról, amivel támogatni, segíteni, illetve felzárkóztatni lehet őket. Ez a téma elég közel áll hozzám, mivel egy hátrányos helyzetű tolnai kistelepülésen élek és dolgozom, ezért napi szinten találkozom ezekkel a gyerekekkel és családtagjaikkal.

Szakedolgozatomban bemutattam a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet fogalmát, kialakulásának lehetséges tényezőit, valamint röviden kitértem a gyermekszegénységre. Statisztikai adatok segítségével 5 évre visszamenőleg megnéztem, hogyan változott a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek létszáma Magyarországon, illetve Tolna Vármegyében. Bemutattam a hátrányos, halmozottan hátrányos családok és gyermekek speciális szükségleteit, a kérdéskörhöz kapcsolódó jogi hátteret, a felelős intézményeket.

Dolgozatom empirikus vizsgálata során áttekintettem Pári község és a helyi óvoda helyzetét, majd kitértem a hátrányos helyzet helyi megnyilvánulási formáira. Vizsgálatom során problématerképet készítettem a községben tapasztalt hátrányok hátteréről és SWOT analízist végeztem az óvoda hátránykompenzációs tevékenységének elemzéséhez. A faluban megjelenő hátrányos helyzet főbb okai az alacsony iskolázottság, a korlátozott munkalehetőség, a korai gyermekvállalás, a kedvezőtlen lakhatási körülmények, az életvezetési ismeretek hiányosságai, valamint az alacsony jövedelem következtében kialakult mentálhigiénés és étkezési problémák.

Esetleírás segítségével bemutattam milyen problémákkal néz szembe az óvodapedagógus az óvodai nevelés során. Emellett interjúkat készítettem óvodapedagógusokkal, szociális szakemberrel, családsegítővel és a fenntartó képviselőjével. Ezeknek az interjúknak a segítségével kerestem a választ arra, hogy milyen lehetőségek, pályázatok, támogatások állnak rendelkezésre ezeknek a gyerekeknek és családjaiknak a felzárkóztatására, támogatására. A gyermekek gyakran rendszertelenül járnak óvodába, a sok hiányzás miatt pedig nehezen illeszkednek be a csoportba. A szabályokat nehezen fogadják el, a játékeszközökkel gyakran nem tudnak játszani. A higiéniai szabályokat nem, vagy csak részben ismerik, így több gondozási feladat vár az óvoda dolgozóira. Nagyon fontos a gyermekek állandó pozitív megerősítése, mivel azt tapasztalható, hogy a hátrányos helyzetű családokból érkező gyerekek önbizalomhiánnyal küzdenek és sokkal bizonytalanabbak egy-egy feladat elvégzésekor. Az óvodapedagógus nagy figyelmet fordít a szülőkkel való jó kapcsolat kialakítására, de néha falakba ütközik, mert a szülők nem mutatnak hajlandóságot az együttműködésre.

Sajnos, az interjúkból kiderült számomra, hogy a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet már évtizedekre visszanyúló probléma, és még nem sikerült rá megfelelő megoldást találni. A jelenlegi támogatások, pályázatok programok csak ideiglenesen adnak segítséget, de a problémát nem oldják meg. Dolgozatom írása közben számomra új és hasznos információkhoz jutottam, amiket a későbbiekben kamatoztatni is tudok.

Dolgozatomat a következő sorokkal zárom:

„Ha egy képből kellene bemutatnom milyen a mélyszegénység és a benne élő gyerek életésélyének viszonya, akkor úgy mondanám, olyan mintha egy nagyon mély gödör alján állna a halmozottan hátrányos helyzetű gyerek, és a rendszer belógat egy létrát, amin kikapaszkozhatna. De a létra fogai hiányosak, néhol nem is az ő méretéhez igazodnak, no meg libeg, nem stabil, néha még jól be is lengetik, felülről, növelve a lepotyogás veszélyét. A létra túl magas kezdődik, a gyerek alig éri el, és nincs, aki bakot tartana neki. Sőt, ha sikerülne is elkapnia a lépcsőfokot, sok kéz kapaszkodik a lábába, húzza vissza a közeg, ami már jó régóta a gödör mélyén él.”⁵⁰

⁵⁰ L. Ritók Nóra: [online] [2024.04.10.] Forrás: https://www.citatum.hu/szerzo/L._Ritok_Nora?r=6 [online]

6 IRODALOMJEGYZÉK

1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról - Törvények és országgyűlési határozatok, (jogtar.hu) Forrás: <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300079.TV> [2024.02.18.]

1997. évi XXXI. törvény gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény.
Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700031.TV&searchUrl=/gyorske-reso?keyword%3D1997.%25C3%25A9viXXXI.%2520t%25C3%25B6rv%25C3%25A9ny> [2024.03.16.]

2013.évi XXVII. törvény a szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények Magyar Egyszerűsítési Programmal összefüggő módosításáról, valamint egyéb törvények módosításáról (jogtar.hu) Forrás: 2013. évi XXVII. törvény a szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények Magyar Egyszerűsítési Programmal összefüggő módosításáról, valamint egyéb törvények módosításáról - Törvények és országgyűlési határozatok (jogtar.hu) [2024.03.16.]

363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról, Forrás: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor> [2024.03.28]

Bábosik István- Mezei Gyula: Neveléstan, Telosz Kiadó, Budapest, 2005.

Bauer Zsófia, Fekete Attila, Husz Ildikó, Kiss Márta, Perpék Éva, Vastagh Zoltán, Zeller Eszter: Gyerekesélyek A Végeken 1. Tanulmányok a leghátrányosabb helyzetű kistérségek gyermekeinek életkörülményeiről, Budapest, 2016. Forrás: https://gyerekesely.tk.hu/uploads/files/Gyerekeselyek_a_vegeken_I.pdf [2024.03.07.]

Daniel Molinuevo, Michele Consolini.: Guaranteeing access to services for children in the EU, Forrás: <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2023/guaranteeing-access-services-children-eu> [2024.03.27.]

Darvas Ágnes-Tausz Katalin A GYERMEKEK SZEGÉNYSÉGE. A gyermekszegénység vizsgálati módszerei Szociológiai Szemle 2002/ Forrás:<https://docplayer.hu/16340750-Szociologiai-szemle-2002-4-95-120-darvas-agnes-tausz-katalin-a-gyermekek-szegenysege-a-gyermekszegenyseg-vizsgalati-modszerei.html> [2024.03.03.]

Diósberényi Napraforgó Óvoda és konyha Pári Tagóvodája: Helyi óvodai pedagógiai program, 2023.

Dr. Makkos Nándor, Az önkormányzatok gyermekek esélyteremtésével kapcsolatos felelősségéről Forrás: [Az önkormányzatok gyermekek esélyteremtésével kapcsolatos felelősségéről \(jegyzo.hu\)](https://jegyzo.hu) [2024.02.28.]

Fináncz J.: - Petőné Csima M.: A Dél-Dunántúl régió szociológiai leírása, különös tekintettel a hátrányos helyzetre és az általános iskolás korosztályra In: Domokos Á. – Gombos P.(szerk.): A megújulás útjai I. A KIP-módszer háttere és elterjesztése a Dél-Dunántúl Régióban. Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar, Kaposvár, 2015,

Gyermekút projekt, 2020. [online] Forrás: <https://gyermekut.hu/szuloknek/rolunk> [2024.03.27.]

Józsa Krisztián – Zentai Gabriella: Hátrányos helyzetű óvodások játékos fejlesztése a DIFER Programcsomag alapján: Új Pedagógiai Szemle 2009. Forrás: https://ofi.oh.gov.hu/hatranynos-helyzetu-ovodasok-jatekos-fejlesztese-difer-programcsomag-alapjan?fbclid=IwAR1agRV-nVq7qUXkZJTwwzU5S55r0F5_7b2ZRFyQk5_ChxvqEnMhy3SMbmfQ [2024.03.02.]

KSH: 25.1.1.13. Megállapítottan hátrányos helyzetűek és halmozottan hátrányos helyzetűek, december 31. Forrás: https://www.ksh.hu/stadat_files/szo/hu/szo0056.html [2024.02.28.]

KSH: A szegénység valamennyi formájának felszámolása mindenhol, Hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek Forrás: <https://www.ksh.hu/sdg/1-22-sdg-1.html> [2024.02.28.]

KSH: Óvoda a köznevelés első színtere, Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/ovoda/1920/index.html#footnote-1> [2024.03.04.]

1. sz. melléklet Integrációs Program: Az óvodai integrációs program jellemzői Forrás: https://szantoiovi.hu/wp-content/uploads/2017/02/1_melleklet_INTEGRACIOS_15.pdf [2024.03.02]

L. Ritók Nóra: Forrás: [https://www.citatum.hu/szerzo/L. Ritok Nora?r=6](https://www.citatum.hu/szerzo/L._Ritok_Nora?r=6) [2024.04.10.]

Magyar Falu Program, Forrás: <https://magyarfaluprogram.hu/ismerje-meg-programunkat> [2024.03.21.]

Oktatási Hivatal: EFOP-3.1.3: Esélyteremtő Óvoda Forrás: https://www.oktatas.hu/koznevel/projektek/efop313/efop313_szakmai_eredmenyek [2024.03.01.]

Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság Képviselői Információs Szolgálat, infojegyzet, 2016/55. Családsegítés, Forrás: https://www.parlament.hu/documents/10181/595001/Infojegyzet_2016_55_csaladsegites.pdf/7bf477a6-0ad6-4ff2-a5a3-5550e0508ef2 [2024.02.28.]

Országgyűlés Hivatala Közgyűjteményi és Közművelődési Igazgatóság Képviselői Információs Szolgálat, infojegyzet, 2017/27. Gyermekvédelmi jelzőrendszer Forrás: https://www.parlament.hu/documents/10181/1202209/Infojegyzet_2017_27_gyermekvedelmi+jelzorendszer.pdf/104dd04a-dca3-47bc-944e-bfb07067676f [2024.02.28.]

Örökbe Fogadok Egy Ovit Mozgalom Forrás: <https://orokbefogadokegyovit.hu/egyesulet/> [2024.03.02.]

Örökbe Fogadok Egy Ovit Mozgalom, Forrás: https://ofeo.hu/dokumentumok/ofeo_info.pdf [2024.03.02,]

Örökbe fogadok egy ovit mozgalom Forrás: <https://orokbefogadokegyovit.hu/interaktiv-terkep/> [2024.03.02.]

Pálfi Sándor: A hátrányos helyzetű gyermekek nevelésének innovációja az óvodai IPR segítségével Forrás: <https://docplayer.hu/3364916-Palfi-sandor-1-a-hatranynos-helyzetu-gyermekek-nevelesenek-innovacioja-az-ovodai-ipr-segitsegevel.html> [2024.03.02.]

Papp János: A hátrányos helyzet értelmezése. Educatio 1997/1. szám Hátrányos helyzet Forrás: <https://epa.oszk.hu/01500/01551/00011/pdf/209.pdf> [2024.01.07.]

Pári község Helyi Esélyegyenlőségi Program, 2023. Kézirat. Forrás: Pári Önkormányzat dokumentációja

Pári község honlapja Forrás: <https://www.pari.hu/index.php?s=71> [2024.03.21.]

Pári község honlapja, EFOP-1.6.2-16-2017-00041 „Közös utakon” Forrás: <https://www.pari.hu/index.php?s=71> [2024.03.21.]

Pári Önkormányzat statisztikai kimutatása alapján, 2023. Kézirat. Forrás: Pári Önkormányzat dokumentációja

Petránné Képes Gizella: „Az óvoda esélynövelő szerepe a hátrányos helyzetű gyermekek óvodai nevelésében, Kisgyermekkorai nevelés támogatása EFOP 3.1.114 2015 Forrás: <https://doc-player.hu/31697443-Az-ovoda-eselynovelo-szerepe-a-hatranynos-helyzetu-gyermekek-ovodai-neveleseben.html> [2024.02.28.]

Várnagy Elemér – Várnagy Péter: a hátrányos helyzet pedagógiája, Corvinus Kiadó, Budapest, 2003,

Witz Zsolt, Pári Község Önkormányzata: Településképi Arculati Kézikönyv, Pári 2017. Forrás: <https://www.pari.hu/docs/tak.pdf> [2024.03.09.]

7.1 1.SZÁMÚ MELLÉKLET: INTERJÚK

Óvodapedagógus (Aranka)

1. **Mióta dolgozik pedagógusként?**

30 éve

2. **Mióta dolgozik a Pári oviban és milyen beosztásban?**

2015 óta dolgozok a Pári óvodában, jelenleg igazgatóhelyettes vagyok.

3. **Ön, hogy látja, vannak nehézségeik az óvodai élet során a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekeknek? Ezek a nehézségek miben nyilvánulnak meg?**

Igen vannak, szociális hátrány, ebből adódóan tanulási, magatartási problémák, viselkedésbeli problémáik vannak.

4. **Óvodapedagógusként milyen nehézségekkel kell szembe néznie, hogy hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek vannak a csoportba?**

Magatartási, tanulási problémák vannak folyamatosan. A nevelési hiányosságok dominálnak. Rendszeresen járnak óvodába, és az alapvető dolgokat az óvodában kell megtanítani nekik: evés, pohárból ivás, WC használat. A figyelmüket nagyon nehéz lekötni, nem érdekli őket egy mese, történet se. A játékokkal nem tudnak játszani, gyakran tesznek kárt az eszközökben. Türelmetlenek és előfordul, hogy tiszteletlenek a felnőttel, trágár szavak használnak.

5. **Milyen lehetőségek, eszközök állnak rendelkezésre egy óvodapedagógusnak, hogy ezeket a gyerekeket felzárkóztassa?**

Gyógypedagógusként csoportban próbálok ezeket a gyerekeket fejleszteni. A fejlesztő játékaikat folyamatosan bővítjük, hogy játékos formába történjenek ezek a foglalkozások. A DIFER tesztet minden év végén veszem fel a gyerekekkel, négyéves korba még alacsony értékek szoktak születni, a következő évben már sokkal optimálisabbak ezek. Az eredményeket a DIFER programcsomaghoz tartozó fejlődési útmutatóba jegyzem fel. Fontosnak tartom, hogy minél előbb feltárjuk, ha a részképességek valamelyikénél eltérés, gyengeség van, így nagyobb esélye lesz a gyermeknek a megfelelő fejlesztés mellett a probléma mentes iskola kezdésre.

Nagyon sokat segített óvodásainknak amikor egy gyógypedagógus járt ki az ovinkba és alapozó mozgás terápiát tartott a gyerekeknek. Volt olyan gyermek óvodánkba, akinél ennek a

terápiának köszönhetően alakult ki a kézdominanciája, de valakinél a téri tájékozódást segítette elő.

6. Milyen kapcsolattartási formát alkalmaznak a szülőkkel az együttműködés során?

Minden nap van lehetőségem személyesen beszélni a szülőkkel, szívesen meghallgatom őket figyelek rá, hogy a minél jobb kapcsolatom legyen velük. Telefonon való kapcsolat tartásnál sajnos előfordul olyan probléma, hogy nem érjük utol a szülőt, mert nem veszi fel, vagy éppen nem fizette be a számlát és kikapcsolták, vagy eladta a készüléket, esetleg új telefonszáma van, amit elfelejt megadni. Arra is van példa, hogy visszahívó sms-t küldenek.

7. Vesznek e igénybe, pályázatokat támogatásokat a gyerekek óvodai életének jobbá, tartalmasabbá tételéhez? Ha igen akkor melyek ezek?

Igen. Régebben az Esélyteremtő óvoda programban vettünk részt. Ezt a programot nagyon hasznosnak és jónak találtam, nemcsak az óvoda tárgyi eszközeit tudtuk bővíteni, a műhelybeszélgetéseknek köszönhetően a programban résztvevő óvodapedagógusokkal tanácsokat, ötleteket oszthattunk meg egymással. A gyerekekkel az előre megtervezett fejlesztési terv alapján dolgoztunk együtt. Fontosnak tartottam, hogy a gyerekeknek segítsek a szocialitás elősegítésében, az egymás iránti tolerancia kialakításában. Ez után következhetett az anyanyelvi fejlesztés, az egészséges életmódra nevelés, mozgás fejlesztés. Sajnos az előre eltervezett fejlesztés csak részben valósult meg, ennek oka, hogy csak egy pedagógus vett részt a programban és, a szülők sajnos nem minden esetben voltak partnerek. Ennek a programnak köszönhetően a gyerekek eljuthattak egy bábelőadásra és a Holddalanap Zenekar zenés előadásán is részt vettünk.

Jelenleg a „Fogadj örökbe egy ovit mozgalommal” van kapcsolatunk, innen szoktunk adományokat kapni.

8. Véleménye szerint mennyire helyes a hátrányos helyzet törvényi meghatározása? Valóságos képet ad a mai magyar társadalomról?

Nem tartom helyesnek a hátrányos helyzet törvényi meghatározását, szerintem nem a valós képet mutatja.

9. Hogy látja ezeket a gyerekeknek a jövőjét?

Sajnos a szülőktől látott példát fogják követni, másolni, nagyon kicsi az esély rá, hogy ők más-képp fogják élni az életüket.

10. Ön mibe látja a megoldását?

Sajnos nem igazán tudom mi lenne a helyes megoldás. Amit pedagógusként tudok azt megteszem a gyerekekért, de sajnos mi az óvodánkban a szülőket nem nevelhetjük meg.

Szociális szakember (Alma)

1. Mióta dolgozik szociális szakemberként?

2000. október 1-én helyezkedtem el a szociális szférában. Először az idősellátásban, majd családsegítésben.

2. Milyen intézményekben dolgozik?

A Tamási és a Városkörnyéki Önkormányzatok Integrációs Központjában, a Család- és Gyermekejélési Központban dolgozom, óvodai, iskolai szociális segítőként. 5 településen 9 intézményben dolgozom, 870 fő 3-23 éves korosztályig. Alapvetően 16 év a tankötelezettség, de SNI besorolású gyermekeknél ez kitolódik.

3. Milyen nehézségeik vannak az óvodai élet során a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekeknek?

Véleményem szerint a nehézségek a családi háttérből, a szocializációból erednek. A nevelési minták öröklődnek. A gyermek bekerül az óvodába és nem csak a gyermek, de a szülő is szabályokkal találkozik. Munkám során felmerülő legnagyobb nehézség a gyermek folyamatos óvodai ellátása. A szülő nem érti a folyamatosságot, hogy az óvodai ellátás kötelező. Ebből következik az együttműködés hiánya is. Többször találkozom a problémával, hogy életvitelükből adódóan a gyermek hetente csak kétszer-háromszor jön óvodába. Indoklasként említik, hogy nem tudta felkelteni, esett az eső vagy nem érezte jól magát, de orvoshoz nem vitte. Előfordul az ellenkező eset is, amikor a gyermek beteg, mégis hozza a szülő, mert így kényelmes. A kialakult helyzettől a gyermek sem érzi jól magát, hiszen a szülővel kialakult konfliktus mindenre hatással van, a gyerekekre is. A szülő nem titkolja véleményét az óvodáról, a pedagógusokról, a negatív kommunikációtól a gyermek még ellenállóbb lesz, még nehezebb a beilleszkedése.

4. Ezek a nehézségek miben nyilvánulnak meg?

Az előbbieken említett hiányzás miatt a gyermek nehezen illeszkedik be. Nehezen fogadja el a szabályokat, hiszen a családok otthon más szabályok szerint élnek. A beilleszkedési nehézségek a gyermekben frusztrációt, szorongást okoznak. Agresszív vagy visszahúzódó lesz és ehhez jön még a családi szociokulturális háttér. Hiányoznak az alapkészségek, főképpen a kommunikációs készségek. A gyermek nem tud megülni az asztalnál, nem ismeri az evőeszközök használatát, ruházata nem az időjárásnak megfelelő, sokszor koszos vagy kinötte. A játékok használata idegen a számára, mesét soha nem hallott, ezért nem képes nyugodtan végig hallgatni. A WC használat is sokszor problémás, nem tudja használni vagy nem szobatiszta. A higiénés szabályok betartása és rászoktatása is nehézkes, nem ismerik a kézmosást. A kommunikációjuk

általában hangos, a csúnya beszéd és káromkodás általánosan jelen van. A konfliktust már 3 évesen fizikális bántalmazással próbálják rendezni az otthoni minta alapján. A legmegdöbbentőbb számomra, amikor a gyermekek nem ismerik az ételeket, zöldségeket, az ízük ismeretlen számukra. Az meg végképp elkésztő, amikor már az intézménybe érkezéskor megkérdezik, hogy mikor lesz tízórai. Otthon nem reggelizett, de lehet nem is vacsorázott.

Az eltérő társadalmi-anyagi-tárgyi háttérrel érkező gyermek az eszköztelenség miatt egy idő után problémás gyermekké válik a pedagógusok szemében.

2023. szeptemberben az egyik óvodában a gyermek rugókéssel érkezett, beszélni alig tudott, de az önvédelmet így tanították meg neki otthon: „ha nem tudod szóban megvédeni magad, akkor használj valamilyen eszközt.” Megjegyzem, ebben az esetben a szülő még büszke is volt a gyermekére. Probléma az is, hogy otthon nem tanítják meg a gyermeknek, ne vegye el mások tulajdonát. Sokszor tapasztalom, hogy a gyermek a játék befejezte után automatikusan a zsebébe rakja azokat és még csak szégyenérzete sincsen.

5. Milyen lehetőségei vannak a felzárkóztatásra, támogatásra?

Az óvodai felzárkóztatás véleményem szerint nagyban az óvodapedagógus jellemén múlik. Mennyire toleráns és empátikus. Mindenképpen ismernie kell a gyermek családjának életkörülményeit, a szokásokat, hagyományokat. A felzárkóztatás idő igényes, türelem kell hozzá és visszautalnék a folyamatos óvodai ellátás szükségességére. Sajnos sokszor találkozok támogatásra szoruló családdal. Lehetőségünk nem sokoldalú. A Család- és Gyermejkölési Központ állandó adományt gyűjtő és átadó hely. Így ruhanemű és bútorok folyamatosan rendelkezésre állnak. Megállapodásunk van az Élelmiszerbankkal, a Pennyvel és a Húsüzemmel, így tudjuk támogatni a rászoruló családokat.

Szociális munkásként ezek megoldása lehetetlennek tűnő feladat. A hátrány nem csökkenthető és az iskolában tovább fokozódik a probléma. Ritkán találkozom pozitív kimenetellel, a családok „beleülnek” a helyzetbe, nincsen problémamegoldó képességük, a szociális rendszer eszközei pedig kevésnek bizonyulnak.

6. Milyen pályázatokat vesznek igénybe?

Pályázati lehetőségekkel az Önkormányzatok élhetnek leginkább. Intézményünk is figyeli a pályázatokat. Időnként van alkalmunk tartós élelmiszerre, tanszerekre pályázni. Minden évben Erzsébet ottalvós és napközi táborba is pályázunk, de az idei évben erre nincsen lehetőségünk.

7. Milyen kapcsolattartási formát alkalmaznak a szülőkkel az együttműködés során?

Azt gondolom a személyes konzultáció és családlátogatás a leghatékonyabb az együttműködés kialakítására. Tapasztalom, hogy a négy szemközti beszélgetés mindig eredményesebb. Amikor több szülő van jelen, akkor a viselkedésük, habitusuk is megváltozik. A telefonon történő

kapcsolattartás sokszor nehézkes, állandóan változtatják a telefonszámokat és így elérhetetlenek a szülők. A szülői értekezleteket jó platformnak találom, de hibája, hogy pont az érintett szülők nem hajlandóak részt venni rajta.

8. Véleménye szerint mennyire helyes a hátrányos helyzet törvényi meghatározása? Valóságos képet ad a mai magyar társadalomról?

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény alapján a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzet megállapításának egyik alapfeltétele a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény (RGYK) megállapítása. Az RGYK a szociálisan rászoruló gyermek alapvető szükségleteinek kielégítését segíti elő pénzbeli és természetbeni formában. Az óvodai életet még nem befolyásolja túlzottan ennek megállapítása, hiszen a minimálbért veszik alapul, annak 130 %-a.

Így ahol az egy főre eső jövedelem kevesebb, mint 230.000 Ft, ott a gyermek ingyenesen étkezik. A probléma az iskolában kezdődik, hiszen a RGYK megállapítása a családban az egy főre jutó jövedelemtől függ és alapja itt már az öregségi nyugdíjminimum legkisebb összege, kb. 47.000 Ft/fő. Több olyan családom is van, ahol az egy főre eső jövedelem 70-80.000 Ft. A mostani rezszi és élelmiszerárak mellett a család szó szerint nyomorog. Képtelen kifizetni a gyermekétkeztetés havi díját, ami kb. 10-12.000 Ft. Az egyik családnál háztartási naplót is vezettünk és valóban nem fért bele a gyermek iskolai étkeztetése, márpedig ezeknek a családoknak van óvodás korú gyermeke is általában. A családnak folyamatos az anyagi problémája, a gyerekek alultápláltak, nem jut pénz ruházkodásra és a gyermek anyagi okok miatt a településtől nem jut messzebbre. Mégsem kapnak rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt, a gyerekek nem hátrányos helyzetűek és sajnos egyre több ilyen családot ismerek. Emlékeim szerint 2021-től nem változott az öregségi nyugdíjminimum legkisebb összege, amit súlyos problémának ítélek meg. Ezért azt gondolom a hátrányos helyzet mutatói nem adnak valóságos képet jelen Magyarországról.

9. Hogyan látja a gyermekek jövőjét?

Az eddig felvázoltak tekintetében egyre rosszabbnak látom a jövőképet. Van olyan intézményem, ahol a gyermekek 56%-a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül, vagy hátrányos helyzetű. További 30% azok a szegény családok, akik a szociális juttatásokból már kiesnek. Nem tudom erre a megfelelő választ. Reménykedem egy jól működő jóléti társadalomban, ahol nincsen gyermekszegénység.

10. Miben látja a megoldást?

A felzárkóztatás állandóan terítéken van. Szerintem az állam tesz is megfelelő lépéseket ez ügyben. Folyamatosak az állami intézkedések, CSOK, támogatás lakásfelújításra,

adókedvezmények, Dobbantó program, rendszeres juttatások és még folytathatnám a sort. A megoldás keresése nem az én feladatom, jobbra én csak megfigyelő vagyok. Az viszont egy megfelelő út lenne a megoldás felé, ha a hátrányos helyzetű családok életmódjában, nevelési attitűdjében, foglalkoztatási moráljában változás következne be pozitív irányban. Ez csak úgy megy, ha van/lesz belátási képességük és változtatni akarnak ők is, hogy gyermekeiknek jobb jövőt tudjanak biztosítani

Családsegítő munkatárs (Anna)

1. Mióta dolgozik család- és gyermekvédelmi szakemberként?

1992- óta dolgozok a szociális ellátásban.

2. Mióta van kapcsolata a Pári hátrányos helyzetű családokkal?

2023 októberétől dolgozok családsegítő munkatársként, előtte eszményvezető voltam, így már előtte is ismertem a Páriban élő családok helyzetét.

3. Mi jellemzi ezeknek a családoknak a szociális kultúrájukat?

Aluliskolázottság, a nyolcosztály is alig van meg sokuknál, ami nagyon befolyásolja a munkaerőpiacon való részvételüket, ami kihat a megélhetésre. Nem hajlandóak dolgozni, vagy csak nagyon kevesen állnak munkába. A kevés jövedelmüket nem tudják beosztani, ez állandó feszültséget generál a családon belül. A táplálkozásukra és egészségük megőrzésére nem fordítanak túl nagy figyelmet. Nem egyszer tapasztaltam, hogy bent a házban, ahol a kisgyermekkel vannak egy légtérben ott dohányoznak. A kutya, macska, de van ahol még a tyúk is bemehet a házba.

4. Hogy látja, milyen nehézségeik vannak az óvodai élet során a hátrányos helyzetű gyermekeknek?

A legnagyobb probléma a szülői magatartás, nem tartja fontosnak az óvodát. Nem értékrend náluk. A gyermek a szülő példáját követi, ha ő nem megy dolgozni, akkor neki miért is kellene óvodába menni. Így nagyon nehéz a gyerekeket bármiféle nevelésbe, oktatásba részesíteni. Kötelesség és feladat tudatra nem nevelik a gyerekeket. Sajnos ha a szülőnek ellenérzése van az óvodába dolgozó pedagógussal annak gyakran hangot ad, és ezt a példát a gyermek is követi.

5. Ezek a nehézségek miben nyilvánulnak meg?

Együttműködés hiánya, a családoknak elvárásaik vannak, de a kötelezettségeiknek nem, vagy csak kis mértékben akarnak eleget tenni. A gyerekek nem járnak rendszeresen óvodába, nehezebben illeszkednek be az óvodai életbe. A szabályokat csak nehezen fogadják el, a gyerekek

világa csak kis részben különül el a felnőttekétől. Nem egyszer előfordult már, hogy családlátogatás során a gyerekek folyamatosan beleszóltak a felnőttekkel való beszélgetésembe, a szülő pedig nem szól rá.

6. Milyen lehetőségeik vannak ezeknek a családoknak támogatásra? Milyen pályázatokot vesznek igénybe?

Dobbantó program, ami lehetőség a 8.osztályt elvégezni, majd, ha ez sikerül akkor szakmát is tanulhatnak a program keretein belül, ilyen a konyhai kiségitő, kőműves segéd, bolti árú feltöltő. Legközelebb Pakson van. Pár alkalom jelenléti oktatás a többi online van, a vizsga jelenléti.

Penny a közeli szavatossági idős termékeit felajánlja és azt osztjuk ki, nemcsak a hátrányos helyzetű, hanem az idős ellátásban részesülők közt. Ruha -bútor adományokat kapunk magánszemélyektől, amit rászorultsági alapon osztunk ki. Ruhabőrzét tartunk, de gyakori, hogy válogatás nélkül mindent visznek ilyenkor a többi rászorulóra nem is gondolnak.

A szegregált élethelyzet pályázat elbírálásakor a képviselő testület kikérte a véleményemet is, hogy melyik család az amelyiknek a lakhatási körülményei a legrosszabbak. Sajnos volt olyan család, akik nem voltak hajlandóak semmit tenni annak érdekében, hogy be tudják adni a pályázatot, pedig 12 négyzetméteren egy szobában laknak 7, és az édesanya a 6. gyermekével várandós.

7. Hogyan, milyen módon tud együtt működni a Pári óvoda óvodapedagógusával?

Telefonon, és személyesen is tudjuk tartani a kapcsolatot, ami nagyon fontos a hátrányos helyzetű gyerekek szempontjából, ha esetleg sok a hiányzás, az elhanyagoltság esetleg bántalmazás gyanúja felmerül rögtön jelzést tud küldeni az óvodapedagógus, de ez fordítva is működik, mert mi is tudunk információt kérni egyes esetekben a pedagógustól. Olyan információkat, tapasztalatokat tud mondani, amit egy családlátogatás során nem biztos, hogy mi tapasztalunk.

8. Milyen kapcsolattartási formát alkalmaznak a szülőkkel az együttműködés során?

Családlátogatás, telefonon, irodai ügyfél fogadás. Páriban minden héten kedden tudnak velem személyesen találkozni, a hét többi napján másik négy településen látom el a családsegítői feladatot, ez mellett pedig szakmai vezető is vagyok. A családlátogatást nem szeretik a családok, de ez a leggyakoribb kapcsolat. Általában nem egyedül megyünk, estemenedzser vagy védőnővel, sajnos volt rá példa, hogy megkérdőjelezték a szavahihetőségemet mikor csak egyedül mentem.

9. Véleménye szerint mennyire helyes a HH törvényi meghatározása? Valóságos képet ad a mai magyar társadalomról?

Nem tartom feltétlenül helyesnek a törvényi meghatározást, mert nem a valós képet mutatja. Előfordul, hogy a családok nem részesülnek a rendszeres gyermekvédelmi kedvezménybe, ami a hátrányos helyzet megállapításának egyik alap feltétele.

10. Hogyan látja a gyermekek jövőjét?

Kis százalékuk tud csak kilépni ebből a helyzetből. A szegénység átöröklődik, a szülő se dolgozik akkor ő minek.

11. Miben látja a megoldást?

Legyen igényük a változtatásra, addig nehéz segíteni rajtuk. Meg kellene tanulniuk, hogy mit tehetnek a saját boldogulásuk érdekében, mindenkinek a saját jólétét kellene így megteremteni, nem csak várni, hogy majd úgyis kap valahonnan támogatást.

Fenntartó képviselője (Anikó)

1. Mióta dolgozik a Pári önkormányzatnál?

2018. októberétől, de már előtte is volt kapcsolatom a faluval.

2. Ön, hogy látja, mi jellemzi a falu hátrányos helyzetű családjainak a szociokulturális hátterét?

A faluban élő hátrányos helyzetű családok többségéről elmondható, hogy mélyszegénységben élnek. Alacsony iskolai végzettséggel rendelkeznek, sajnos az idősebb korosztályúaknál előfordul, hogy alig tudnak írni, olvasni. A legtöbb munkahelyen alap követelmény, hogy a nyolc általános iskolájuk legalább meg legyen, ennek hiánya miatt nem kapnak munkát. A lakóingatlanjaik rossz állapotúak, sokszor nemcsak több generáció, hanem több család is lakik egy házban. A felnőttek gyakran mentálhigiéniai problémákkal küzdenek, egészségi állapotukkal keveset törődnek.

3. Milyen nehézségeik vannak a község hátrányos helyzetű családjainak? Ezek a nehézségek miben nyilvánulnak meg?

Mint már említettem is az előbb nincs lehetőségük munkát vállalni, ezért a legtöbb esetben csak segélyekből, estleg a közfoglalkoztatásból van jövedelmük. az is előfordul, hogy csak a gyerekek után van a hátrányos helyzetű családoknak fix. jövedelme. Ezeknek a családoknak csak ideiglenes segítséget jelentenek a segélyek. A legnagyobb problémát az jelenti, hogy nem

tudják beosztani a jövedelmüket. Ha pénzhez jutnak akkor minden van, nem foglalkoznak a holnappal.

4. Milyen lehetőségei vannak az önkormányzatnak ezeknek a családoknak a támogatásra? Milyen pályázatokat vesznek igénybe?

A Helyi esélyegyenlőségi program helyzet elemzésre támaszkodva tervez beavatkozásokat a település esélyegyenlőségi célcsoportok, (mélyszegénységben élők, romák, gyermekek, nők, idősek, fogyatékkal élők), helyzetének javítására. A szociálisan rászoruló személyek részére pénzbeli és természetbeni ellátásokat biztosítanak, ilyen a rendszeres szociális segély, ápolási díj, rendkívüli támogatási segély, temetési segély, adósságkezelési- szolgáltatás. A lakhatási körülmények javítására az önkormányzat a „Szegregált élethelyzet Páriban” című pályázat jó voltából 6 szociális bérlakással rendelkezik. Ezeket a házakat pályázat útján vehették igénybe a hátrányos helyzetű családok. A szennyvízcsatorna hálózat is pályázatnak köszönhetően kiépítés alatt van. A Teleprogramnak köszönhetően megépült a szegregátumban a Csillag Pont, itt a rászoruló családok ingyen moshatnak, szárítógépet használhatnak, fürödhetnek, főzhetnek csak egy jelenléti íven kell bejegyezniük mikor, ki melyik szolgáltatást használta. De hiába a lehetőség sajnos csak nagyon ritkán élnek vele. A Magyar falu programban is részt veszünk. A munkanélküliség csökkentésére közmunkaprogramba veszünk részt.

5. Mennyire találják hasznosnak a közmunka programot?

A véleményem szerint a közmunka program nagyon hasznos, mivel a községünkben élő hátrányos helyzetű embereknek nincs túl sok lehetősége a munkaerőpiacon. A közmunkának köszönhetően rövidebb (pár hónap) és hosszabb ideig (egy év) fix. jövedelmet jelent a családoknak. Sajnos vannak olyanok, akiknek nagy szükségük lenne erre a jövedelemre, de túl kevésnek tartják a fizetést és így inkább nem jelentkezik, vagy ha jelentkezik is nem járnak rendszeresen dolgozni. Sajnos nem egyszer volt rá példa, hogy már a délelőtt folyamán haza kellett küldeni valamelyik munkást, mert nem volt munkára alkalmas állapotba, nem tudott parancsolni függőségének.

6. Milyen kapcsolattartási formát alkalmaznak a családokkal az együttműködés során?

A hátrányos helyzetű családok ügyfélfogadási időben kereshetik fel személyesen az önkormányzatot. Itt próbálunk neki mindenben segíteni, ha kell, segítünk a hivatalos leveleket értelmezni, válaszolt írni rájuk, email küldünk, fénymásolunk, a segélyt igénylő lapokat kitölteni, vagy esetleg a hivatalos szervekkel felvenni a kapcsolatot. Ezenkívül telefonon is felvehetik velünk a kapcsolatot.

7. Véleménye szerint mennyire helyes a törvényi meghatározása? Valóságos képet ad a mai magyar társadalomról?

Szerintem nem a valóságot kapjuk a törvényi meghatározás során, mert a hátrányos helyzet megállapításához az egyik alapelem a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben való részesülés. Vannak családok, akik a gyermekvédelmi kedvezményt csak azért nem kapják meg, mert az egy főre jutó jövedelmük 100 Ft- 1000 Ft-tal meghaladja az előírtat.

8. Hogyan látja ezeknek a családoknak jövőjét?

A jelenlegi tapasztalatom szerint nem hiszem, hogy túl sok változás lesz a jövőben ezeknek a családoknak az életében. A hátrányos helyzet generációkon keresztül öröklődik, és csak kevesen próbálnak változtatni jelenlegi helyzetükön.

9. Miben látja a megoldást?

Sajnos erre, a kérdésre nem tudok érdembeli választ adni.

Nyugdíjas óvodapedagógus (Alíz)

1. Miért választotta a pedagógusi pályát? Hány évig dolgozott óvodapedagógusként?

Nagyon sok minden érdekelt, színészet, sport, ének, tánc, bábozás, festészet, pszichológia... Úgy gondoltam ezeket a tehetségeket, amit örökölttem, a gyermekeknek tudom átadni, ez által ők is gazdagabbak lesznek, s mivel négy gyermekes családban nőtem fel, érzékenyen érintett a hátrányos helyzetű gyermekek sorsa, hogy hogyan tudom segíteni tehetséggondozásukat, beilleszkedésüket, életüket, és persze szerettem, szeretem a gyerekeket.

Negyven évig töltöttem be a hivatásomat.

2. Hány évig dolgozott a Pári oviban és milyen beosztásban?

35 évig dolgoztam a Pári óvodában, 20 évig voltam óvodapedagógusként, és 15 évig óvodavezetőként.

3. Ön, hogy látja, voltak nehézségeik az óvodai élet során a hátrányos helyzetű gyermekeknek? Ha igen, ezek a nehézségek miben nyilvánulnak meg?

A pályám kezdetén a roma származású hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek nyelvi hátránnyal indultak, mivel otthon a család a legtöbb esetben beás nyelven beszélt, az évek múlásával ez a probléma megszűnt. Az étkezésnél problémát jelentett, hogy otthon nem asztalnál ettek, itt kellett őket megtanítani az asztalnál ülve evőeszközökkel való étkezésre. A szabályokat csak nehezen fogadták el, fokozatosan nagy türelemmel vezettem rá őket.

Sajnos nagyon gyakori volt a fejtetvesség és a rüh is felütötte fejét nem egyszer az óvodában. A gyerekek piszkos, szakadt ruhába jártak, vagy alul öltöztették őket vagy túlságosan sok réteg ruhát adtak rájuk. Nem egyszer volt rá példa, hogy a gyermeket az óvodába tiszta ruhába öltöztettük érkezése után és mielőtt haza ment visszaöltözött. Ezeket a ruhákat adományokból kaptuk és ott fogtuk az óvodába, ott mostuk, így volt csak váltó-ruhájuk, mert a szülő arról sosem gondoskodott. Betegség esetén nem vitték el a gyermeket orvoshoz, inkább az ügyeletet hívták, a mentőt „szinte taxinak” használták.

4. Óvodapedagógusként milyen nehézségekkel kellett szembe néznie, hogy hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek voltak a csoportba?

A gyermekek rendszertelenül jártak óvodába. A higiéniai szokásokat nem ismerték az asztalnál nem tudtak megülni, az evőeszközöket nem tudták rendeltetésüknek megfelelően használni.

A családok bizalmát kellett elnyernem, elfogadtatnom magam, hogy a gyermeküket rám bízzák. Nehéz a roma családok viselkedését megérteni elfogadni, úgyhogy a kultúrájukat nem ismerjük. Ennek érdekében, hogy jobban megismerjem őket, elvégeztem a romológia szakot. A jobb szociális helyzetben élő szülőket kellett meggyőzni, arról, hogy a gyermekek nem tehetnek arról hová születnek, el kellett nyernem az ő támogatásukat, toleranciájukat is. A hátrányos helyzetű gyerekeknél több gondozási feladat merült fel. Gyakran átöltöztettük őket az óvodába érkezésükkor tiszta ruhába, sőt arra is volt példa, hogy itt fürdettük meg őket a szülő beleegyezésével. Több beszélgetésre, felvilágosításra, konfliktus kezelésre volt szükség a hátrányos helyzetű gyerekek szüleivel.

5. Milyen lehetőségek, eszközök álltak rendelkezésére egy óvodapedagógusnak, hogy ezeket a gyerekeket felzárkóztassa?

A munkám elején szinte semmi. Az óvodát beakarták zárni, kis falurombolás zajlott. Saját kezűleg gyártottam társasjátékot, fejlesztő eszközöket. A gyerekeknek busszal kellett volna Tamásiba óvodába járni, mert akkor csatolták hozzá Párit, hogy megkapja a városi címet. A gyermeküket különösen féltő romák és a többi család se szerette volna buszoztatni a csöppsegeket és ez ellen mi is tiltakoztunk. Aztán megvárták, hogy romos állapotba kerüljön az óvoda. Akkor mi óvónők, dajkák, fiatalok kitataroztuk, felújítottuk saját erőből az óvodát. Sok természetben tartott játék, természet ismerete szeretete segített munkámban. Egyéni bánásmód, differenciálás. Mindent megtapasztaltatni volt a célom. Később az IPR- nek köszönhetően több fejlesztő játékot vásárolhattunk, kirándulhattunk. Sokat pályáztam, sikerült így eljutnunk a gyerekekkel Budapestre, állatkertbe, cirkuszba, színházi előadásokra. Bábszínházat hoztam létre számukra.

Fejlesztő pedagógus, logopédus járt ki óvodánkba. Könyvtári foglalkozásokon vettünk részt.

6. Milyen kapcsolattartási formát alkalmaztak a szülőkkel az együttműködés során?

Már reggel érkezéskor fogadtam a szülőket, beszélgettem velük. A közvetlenség, megértés, elfogadás nagyon fontos volt, velük szembe, hogy jó kapcsolatot tudjunk kialakítani. Szülői értekezlet tartottam évente többször, -családi napot tartottunk, közös kirándulásokon vettünk részt. Jótékonyági bált rendeztünk, aminek a bevételét az óvoda felszereléseinek, játékszereinek bővítésére fordítottunk.

7. Vettek e igénybe, pályázatokat támogatásokat a gyerekek óvodai életének jobbá, tartalmasabbá tételéhez?

Igen, folyton böngésztem a pályázatokat. Sok rajz pályázatot, szavaló versenyt megnyertek a kicsik, ezzel önbizalmukat, sikerélményüket erősítettem.

Egységes óvoda-bölcsődét hoztam létre, hogy minél előbb jó körülmények között legyenek, biztonságos légkörben a gyerekek. Elvégeztem az Egységes óvoda-bölcsőde tanfolyamot.

Csatlakoztunk az óvodai integrációs programhoz. Az IPR-nek köszönhetően az óvoda szegényes felszereltségét sikerült gyarapítanunk különböző fejlesztő játékokkal.

- 2010-ben az összes óvodásnak szabadidő ruhát vettünk.
- 2011- be Budapestre utaztuk a gyerekekkel és a szülőkkel az állatkertbe, és a cirkuszba. Rengeteg eszközt vásároltunk, amivel a gyerekek alkotni tudtak, sokféle technikát elsajátítottak.
- 2012.- be Abaligetre látogattunk el Cseppkőbarlangba.
- 2013. -ban írószer csomagot kaptak a gyerekek és mikuláscsomagot. Bábszínházi előadást néztünk Tamásiban.
- 2014.- be A Márton napi ünnepség keretében táncházat szerveztünk egy hivatásos néptáncoktató vezetésével. Ezt a rendezvényt a Pári önkormányzat is támogatta, zsírral és hagymával, így a vendégeket zsíroskenyérrel is megtudtuk kínálni.
- 2015.-ben Kiszebabát égettünk majd még ebben az évben látogatást tettünk a Pécsi Mecsextrem Parkba.

Megpróbáltam minden követ megmozgatni, hogy az óvodába járó hátrányos, -halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek életét jobbá tegyem, segítsen a hátrányaik leküzdését. A romológia szakot is elvégeztem, hogy jobban megismerjem a roma kultúrát, ezáltal jobban belelássak a családok életébe.

8. Véleménye szerint mennyire helyes a hátrányos helyzet törvényi meghatározása?

Valóságos képet ad a mai magyar társadalomról?

Mindenképpen jó, ha figyelembe vesszük a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek helyzetét, de sokszor a szülők tehetnek arról, hogy ebben a helyzetben vannak, nem dolgoznak, alkohol problémáik vannak stb... A gyermekek nem tehetnek erről, segítenünk kell nekik. A törvény meghatározása nem a legpontosabb, nem a valós képet mutatja. Szerintem sokkal több család szorulna segítségre, mint amennyit a törvényi háttér enged a hátrányos helyzet besorolásához.

9. Hogy látja ezeknek a gyerekeknek a jövőjét?

Én nagyon bizakodó vagyok, szerintem a mai hátrányos helyzetű fiatalok egy része már más értékrendet követ, így talán a gyerekeiknek is pozitív példát fognak mutatni. Szerencsére már egyre kevesebb a közmunkás, többen dolgoznak. A volt ovisaim közül sokan tovább tanultak, szakmát szereztek.

10. Ön mibe látja, látta a megoldását?

A gyermekeknek minden adott, hogy tanuljanak, fejlődjenek. A szülők szemléletének változása nagyon sokat jelentet / jelenthet. Sok hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű gyermek lett tanár, óvónő, mérnök. Aki elveszik most, az nem feltétlenül a társadalom hibája.

Megoldás lehet egymás elfogadása, a különböző társadalmi rétegek között, segítség lehet a korai óvodáztatás, szocializáció, kulturális nevelés, élmény alapú oktatás, nevelés.

7.2 2.SZÁMÚ MELLÉKLET: NYILATKOZATOK

NYILATKOZAT

Szakdolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Niederné Városi Éva
A Hallgató Neptun kódja: AOJB4Q
A dolgozat címe: Hátrányos helyzetű gyermekek óvodai nevelése Pári településen
A megjelenés éve: 2024
A konzulens intézetének neve: Neveléstudományi Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Gyermeknevelési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelté után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2024. április 18.

Hallgató aláírása

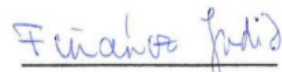
NYILATKOZAT

Niederné Városi Éva (név) (hallgató Neptun azonosítója: **AOJB4Q**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a **szakdolgozat**¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Kaposvár, 2024. április 18.

belső konzulens

7.3 3. SZÁMÚ MELLÉKLET:

TARTALMI KIVONAT

Hátrányos helyzetű gyermekek óvodai nevelése Pári településen

Niederné Városi Éva

Óvodapedagógus szak, BA, Levelező tagozat

Neveléstudományi Intézet/ Gyermeknevelési Tanszék

Témavezető: Fináncz Judit PhD, egyetemi docens, MATE Neveléstudományi Intézet

Szakedolgozatom célja az volt, hogy képet kapjak a hátrányos helyzetben élő gyerekek és családjaik életéről, problémáikról, a lehetőségekről, pályázatokról, amivel támogatni, segíteni, illetve felzárkóztatni lehet őket. Ez a téma elég közel áll hozzám, mivel egy hátrányos helyzetű tolnai kistelepülésen élek és dolgozom, ezért napi szinten találkozom ezekkel a gyerekekkel és családtagjaikkal.

Szakedolgozatomban bemutattam a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet fogalmát, kialakulásának lehetséges tényezőit, valamint röviden kitértem a gyermekszegénységre. Statisztikai adatok segítségével 5 évre visszamenőleg megnéztem, hogyan változott a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek létszáma Magyarországon, illetve Tolna Vármegyében. Bemutattam a hátrányos, halmozottan hátrányos családok és gyermekek speciális szükségleteit, a kérdéskörhöz kapcsolódó jogi hátteret, a felelős intézményeket.

Dolgozatom empirikus vizsgálata során áttekintettem Pári község és a helyi óvoda helyzetét, majd kitértem a hátrányos helyzet helyi megnyilvánulási formáira. Vizsgálatom során problématerképet készítettem a községben tapasztalt hátrányok hátteréről és SWOT analízist végeztem az óvoda hátránykompenzációs tevékenységének elemzéséhez. A faluban megjelenő

hátrányos helyzet főbb okai az alacsony iskolázottság, a korlátozott munkalehetőség, a korai gyermekvállalás, a kedvezőtlen lakhatási körülmények, az életvezetési ismeretek hiányosságai, valamint az alacsony jövedelem következtében kialakult mentálhigiénés és étkezési problémák.

Esetleírás segítségével bemutattam milyen problémákkal néz szembe az óvodapedagógus az óvodai nevelés során. Emellett interjúkat készítettem óvodapedagógusokkal, szociális szakemberrel, családsegítővel és a fenntartó képviselőjével. Ezeknek az interjúknak a segítségével kerestem a választ arra, hogy milyen lehetőségek, pályázatok, támogatások állnak rendelkezésre ezeknek a gyerekeknek és családjaiknak a felzárkóztatására, támogatására. A gyermekek gyakran rendszertelenül járnak óvodába, a sok hiányzás miatt pedig nehezen illeszkednek be a csoportba. A szabályokat nehezen fogadják el, a játékeszközökkel gyakran nem tudnak játszani. A higiénias szabályokat nem, vagy csak részben ismerik, így több gondozási feladat vár az óvoda dolgozóira. Nagyon fontos a gyermekek állandó pozitív megerősítése, mivel azt tapasztalható, hogy a hátrányos helyzetű családokból érkező gyerekek önbizalomhiánnyal küzdenek és sokkal bizonytalanabbak egy-egy feladat elvégzésekor. Az óvodapedagógus nagy figyelmet fordít a szülőkkel való jó kapcsolat kialakítására, de néha falakba ütközik, mert a szülők nem mutatnak hajlandóságot az együttműködésre.

Sajnos, az interjúkból kiderült számomra, hogy a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzet már évtizedekre visszanyúló probléma, és még nem sikerült rá megfelelő megoldást találni. A jelenlegi támogatások, pályázatok programok csak ideiglenesen adnak segítséget, de a problémát nem oldják meg. Dolgozatom írása közben számomra új és hasznos információkhoz jutottam, amiket a későbbiekben kamatoztatni is tudok.